

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af forskellige love. (Privatisering af Statsanstalten for Livsforsikring). (Lovforslag nr. L 194).

Afstemning

§§ 1-12

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Lovforslaget går herefter til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Forespørgsel nr. F 23:

Forespørgsel til undervisnings- og forskningsministeren:

»Hvilke planer har regeringen om at styrke kvaliteten af dansk forskning?«

Af Rahbæk Møller (SF) m.fl.

(Forespørgsel anmeldt 8/3 90. Fremme af forespørgslen vedtaget 14/3 90).

Begrundelse

Rahbæk Møller (SF):

Forskning koster penge, og mere forskning koster flere penge. Vi har for nylig fået oplægget »Forskning og udvikling – det kan gøres bedre« fra Akademiet for de tekniske Videnskaber. Heri gentages målet om, at forskningsandelen af BNP skal op på 2 pct. årlig. Det mål var også regeringens, og det er væsentligt at understrege, at det endda er et beskedent mål, hvis vores forskningsindsats skal kunne sammenlignes med de lande, som vi sædvanligvis sammenligner os med.

Dette mål nås kun, hvis der afsættes flere penge til forskning både på undervisnings- og forskningsministerens budget og på budgetterne hos de øvrige ministre, der finansierer forskning. I stedet beskæres alle forskningsbudgetter med de såkaldte produktivitetskrav, og industriministerens budget er endda helt lemlæstet.

Så får vi mindre forskning. At tro, at den øgede konkurrence kan øge det private erhvervs-livs forskningsindsats så meget, at denne indsats alene kan bringe os op på målet, er netop en tro og en helt ubegrundet tro – ikke mindst

erhvervslivets ledere er flittige til at påpege, at de har brug for den offentlige grundforskning som baggrund for deres forskning og produktudvikling.

Jeg synes, det er væsentligt at sige disse ting, derfor indleder jeg med dem, og jeg vil også gerne føje et spørgsmål til, som jeg håber at den fungerende forskningsminister vil stille til forskningsministeren, når han indfinder sig. Jeg vil bede ministeren om at kommentere de forlydender, der var mandag morgen – i går – om drastiske nedskæringer af forskningsindsatsen.

Men jeg må naturligvis ligesom alle andre erkende, at folket har sammensat et Folketing, der ikke anerkender behovet for tilstrækkelige midler til forskningen. Derfor vil jeg ikke tale mere i dag om selve bevillingsniveauet; en ændring her må åbenbart afvente et andet politisk flertal. Derfor har vi formuleret vores spørgsmål til undervisnings- og forskningsministeren, så det går på, hvordan vi får bedst mulig kvalitet ud af de penge, som nu engang bevilges til forskningsformål.

Formanden:

Jeg skal beklage, at undervisnings- og forskningsministeren ikke er kommet til stede, og udsætte mødet i 5 minutter.

Mødet udsat kl. 14.24

Mødet genoptaget kl. 14.29

Besvarelse

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne indlede med en undskyldning for, at jeg ikke havde sat højtaleren til i ministerværelset, hvor jeg sad lige derude, idet jeg troede, at der var afstemning før denne debat.

Jeg vil gerne takke for anledning til at reddegøre for regeringens planer om styrkelse af forskningskvaliteten. Regeringen vil snart fremlægge sit strategiske forsknings- og udviklingsprogram for de næste fire år, og jeg vil meget gerne ved denne lejlighed løfte lidt af sløret for de tanker, der ligger i dette program.

I anledning af forespørgernes spørgsmål, som jeg har fået refereret, vil jeg gerne indlede med at sige: Der er intet nyt om økonomien i

[Undervisnings- og forskningsministeren]

programmet; der er heller intet nyt i det, der blev oplyst i går i en publikation, som hedder »Mandag morgen«. Den historie, som derfra er vandret videre til Radioavisen og til pressen, er der intet nyt i. Man har i trekvart år kunnet læse, at dette er ressourcesituationen for dansk forskning. Man kan nemlig læse det hele i finansloven for 1990; finanslovsforslaget blev fremsat for trekvart år siden og vedtaget lige før jul.

Jeg kan bekræfte, at flere års kraftig stigning i de offentlige forskningsbevillinger nu er afløst af stagnation og visse steder af et svagt fald. Men til gengæld vokser EF-forskningen eksplosivt med 50 pct., ligesom den private forskning stiger kraftigt og vil stige yderligere som følge af sænkningen af aktieselskabsskatten.

Ressourcesituationen er altså ingenlunde til hinder for, at vi kan gøre en indsats for kvaliteten. Og der er heller ikke noget, der hindrer, at omfanget af dansk forskning kan vokse også i 1990, 1991 og de følgende år.

Regeringen ønsker over en bred front at ændre og forbedre betingelserne for dansk forskning. Det gælder også de uddannelser, som er nødvendige forudsætninger for forskningen. Uden kvalitet i den menneskelige ressource, der er udgangspunkt for al kreativ tankevirksomhed i forbindelse med forskning, vil vi aldrig kunne gøre os håb om at præstere kvalitetsforskning i Danmark.

Vi vil derfor gøre, hvad vi kan for at bevare og højne kvaliteten i uddannelserne og ikke mindst i vore forskeruddannelser. Det sker bl.a. gennem øget opmærksomhed på forskeruddannelsen i forbindelse med gennemførelsen af store forskningsprogrammer, det sker gennem større udbud af stipendier, som led i Forskerakademiets aktivitet, og det sker gennem øget international kontakt og samarbejde om især Ph.D.-uddannelsen.

Kravene til faciliteter m.v. er inden for alle forskningsområder stigende og meget ressourcerelevende. Derfor er det nødvendigt at koncentrere vore ressourcer og dermed også vores forskningsindsats. Regeringen vil arbejde på at koncentrere den danske forskningsindsats i større forskningsmiljøer frem for i mange små og spredte enheder. Når broen kommer og alle danske institutter kommer i international konkurrence, er der endnu mindre grund til, at vi skal have alting flere steder i landet. Så må ti-

den være inde til øget arbejdsdeling mellem landsdelene, så noget kan samles det ene sted, andet det andet sted. Der er ikke tale om, at tingene skal koncentreres i København, men der er tale om, at vi kunne have gavn af en større arbejdsdeling mellem universitetsbyerne, mellem landsdelene.

Forskning baseres i stigende grad på samarbejde med inddragelse af mange discipliner. Kvalitet i forskningsindsatsen kræver samarbejdsvilje og koordination. Meget velegnede eksempler er bioteknologi, hvor en meget lang række basisdiscipliner skal forenes, hvis vi skal gennemføre en forsknings- og udviklingsindsats af høj kvalitet. Regeringen arbejder derfor på at forbedre mulighederne for at skabe og vedligeholde samarbejdsrelationerne på tværs af sektorer og ministerier og mellem de offentlige forskningsinstitutioner og det private erhvervsliv.

Regeringen går ind for øget anvendelse af centre uden mure og af fysisk samlede centre som middel til at kunne gennemføre det tværfaglige samarbejde, der kan øge kvaliteten i forskningen.

Dansk forskningskvalitet skal måles med international målestok. Derfor er kontakten til og samarbejdet med den internationale forskningsverden af helt afgørende betydning for mulighederne for at skabe og kræve kvalitet i den danske forskningsindsats. Regeringen arbejder derfor på at skabe de bedste muligheder for at øge et internationalt samarbejde.

Internationaliseringen skal gå begge veje. Det er målet at få flere danske forskere til at deltage i den internationale udveksling, ligesom der er et ønske at kunne tiltrække flere udenlandske forskere på kortere- eller længerevarende ophold i Danmark. Derfor har jeg som forskningsminister anmodet forskningsrådene om at koncentrere deres større projekter for bl.a. ad den vej at give bedre mulighed for at kunne prioritere det internationale forsknings-samarbejde højt.

Det er regeringens opfattelse, at konstruktive bedømmelser og anbefalinger medvirker til at inspirere forskerne og bidrager til at øge kvaliteten i forskningen. Regeringen vil bl.a. gøre øget brug af internationale evalueringer, idet de giver en god mulighed for, at danske forskere kan få kontakt med og komme i dialog med førende internationale eksperter inden for de-

[Undervisnings- og forskningsministeren]

res område. Som eksempler kan nævnes de planlagte evalueringer af Forskerakademiet og af fysikforskningen.

Det er regeringens opfattelse, at der skal være mulighed for at skabe særlig gode betingelser for forskere, der dokumenterer helt ekstraordinært gode evner. I en årrække har jeg som forskningsminister haft mulighed for hvert år at kunne udnævne en række forskere til forskningsprofessorer for en periode af 5 år med særlig gunstige forskningsbetingelser. Det er med glæde, jeg nu i år har haft mulighed for desuden at give forskningsrådene bedre muligheder for for egne midler eller betalt helt eller delvis af eksterne midler at kunne udnævne forskningsrådsprofessorer med samme mål, nemlig at skabe kvalitetsforskning.

Dertil kommer, at Folketinget på finansloven for 1990 godkendte, at der i den kommende treårige periode oprettes yderligere 30 ordinære professorater med henblik på at rekruttere og fastholde talentfulde forskere.

Kvalitet i forskningen kræver også kvalitet og dermed professionalisme i styringen og ledelsen af forskningen. Regeringen er opmærksom på, at der må ofres øget opmærksomhed på dette felt, og vil gøre en særlig indsats for at styrke ledelsesansvaret og ledelseskompetencen på forskningsinstitutionerne. Ordet forskningsledelse vil ligesom undervisningsledelse blive nøgleord i de kommende års debat om forskning og uddannelse.

For at styrke grundlaget, som regering og Folketing skal træffe sine beslutninger om forskningsstrategier og prioritering ud fra, har regeringen arbejdet for at etablere et bedre rådgivningsapparat. Jeg kan nævne det nyoprettede Forskningspolitiske Råd og etableringen af forskningsledelser på sektorforskningsinstitutionerne samt ministeriernes og forskningsrådenes nye strategiplaner, som alle er led i en forbedring af det forskningspolitiske beslutningsgrundlag.

Uden kvalitet i vores rådgivning får vi vanskeligt ved at træffe de rette beslutninger om de styringsmidler og prioriteringer, der skal skabe mulighed for og inspiration til gennemførelsen af kvalitetsforskning i Danmark.

Højere kvalitet kan opnås uden øgede bevilninger, nemlig ved bedre anvendelse af de eksisterende, ved øget international inspiration, bedre forskningsledelse og øgede incitamenter for forskerne til at yde den nødvendige indsats.

Jeg må opfordre Folketinget til nu at se på forskningen med 1990'ernes øjne. Lad os f.eks. begrave striden fra 1960'erne og 1970'erne om styrelseslovens repræsentationsprocenter. Lad os anskue det hele ud fra en ledelses- og kvalitetssynsvinkel, og lad os være mere internationale! Lad os ikke stirre os blinde på de danske statslige bevillinger. Lad os huske, at et eventuelt fald i bevillingerne mere end opvejes af væksten i den internationale forskning, hvor alene Danmarks forventede andel i EF-forskningen vokser betydelig mere end det eventuelle fald i de nationale statslige bevillinger.

Lad os huske, at det er den private forskning og ikke den offentlige, der er svag i Danmark, og at netop den private forskning på opfordring fra det forskende erhvervsliv har fået en saltvandsindsprøjtning gennem sænkningen af aktieselskabsskatten.

Lad os derfor ikke klynke alt for meget over de statslige bevillinger. Lad os i stedet få noget mere ud af dem, bl.a. ved at koncentrere indsatsen på nogle færre og større og kvalitetsmæssigt stærkere forskningsinstitutter, der i stedet for at konkurrence internt med hinanden i Danmark indgår som et integreret led i den gavnlige europæiske kappestrid, der til gavn for alle parter skal løfte Europa op på niveau med USA og Japan.

Danmark er lille. Det er staten Massachusetts i USA også; det er dér, Harvard- og MIT-universiteterne ligger. Hvis vi bruger vore kræfter rigtigt, har vi gode muligheder for at sætte vort præg på 1990'ernes spændende udvikling i europæisk forskning.

Forhandling

Rahbæk Møller (SF):

Jeg takker ministeren for svaret.

Jeg må straks erklære mig uenig i ministerens slutbemærkning om, at højere kvalitet ikke er synonymt med penge. Kvalitet koster penge. Det er selvfølgelig rigtigt, at det omvendte ikke altid gælder: penge giver ikke nødvendigvis kvalitet, og netop derfor har vi fundet det rigtigt og for nærværende værd at rejse en diskussion om, hvordan vi får bedst mulig kvalitet for de penge, som til enhver tid bevilges.

Jeg vil gerne føje til, at jeg var lidt bekymret over, at det gik så klart igennem ministerens tale, at der blev tale om nedskårne bevillinger i de

[Rahbæk Møller]

kommende år. Jeg tror, vi ville have lettere ved at konkurrere med Massachusetts, hvis vi ligesom svenskerne havde 1 mia. kr. ekstra til forskning.

Men o.k., vi snakker kvalitet. Det er svært at finde kvantitative mål for kvalitet. De forsøg, der har været gjort, bygger på de såkaldte situationsindekser, der bestemt ikke må tages som udtryk for den evige sandhed. Men selv med dette forbehold finder vi det bekymrende, at de undersøgelser, der har været foretaget, tyder på problemer med at fastholde kvaliteten af den danske forskningsindsats. Der er indlysende en række forhold, som skal rettes op, hvis vi skal undgå svækkelse af forskningsindsatsen.

Et af problemerne er de svækkede muligheder for ledelse af forskningsinstitutionerne. Gennem en lang årrække er der sket en stadig udhuling af især universiteternes og de højere læreanstalters selvforvaltning. De faste bevillinger er skåret ned, så flere midler må søges udefra – oftest af den enkelte forsker uden megen mulighed for institutionerne for at prioritere forskningsindsatsen.

Problemet med de faldende bevillinger forøges af, at institutionerne ikke kender bevillingernes størrelse blot et år ud i fremtiden. Der angives nok hvert år de såkaldte budgetoverslag, men forskningslederne har for længst fundet ud af, at de ikke har meget at gøre med de kommende bevillinger og derfor ikke kan bruges som styringsinstrumenter. Større ro om bevillingerne – på hvilket niveau de så end måtte befinde sig – er en nødvendig forudsætning for effektiv forskningsledelse.

Dertil kommer en stadig strøm af bureaukratiske tiltag, hvoraf forsøget på edb-styring af forskningen blot er det mest groteske.

Jeg vil ikke frakende de styrende organer ethvert medansvar for denne udvikling. I for mange tilfælde har de kollektive organer opfattet sig selv alene som mødesteder, hvor de forskellige grupper kunne fordele midlerne mellem sig, og har overset, at de også er ledelser med ansvar for strategisk tænkning, personalepolitik osv. Det er ved at ændre sig. Rundt omkring har de styrende organer erkendt, at de også må påtage sig et ledelsesansvar, men de har også måtte erkende, at de var for sent ude. Udefra kommende styring har sat selvforvaltningen ud af kraft.

Det er en udvikling, der kun kan føre nedad. Jo mere institutionernes mulighed for at forvalte sig selv undergraves, jo dårligere går det, og jo mere ser især Direktoratet for de Videregående Uddannelser en mission i at overtage styringen. Derfor må udviklingen vendes. Institutionernes selvforvaltning må genetableres.

Det betyder ikke, at der ikke skal stilles krav til institutionerne, men kravene må ikke have karakter af bureaukratisk detailstyring. I stedet for skal der stilles krav til resultaterne i form af hyppige faglige evalueringer af den forskning og de øvrige aktiviteter, som institutionerne udfører.

Et andet stort spørgsmål er generationsproblemet. En meget stor del af forskningsinstitutionerne er fyldt med folk i nogenlunde samme alder. Det er ikke alderen i sig selv, der er problemet, men det er et problem, at når en gruppe forskere har gået op og ned ad hinanden i 15–20 år uden nogen fornyelse, har de svært ved at inspirere hinanden. Det er netop erfaringen fra de humanistiske forskningscentre, at det gav et vældigt løft at tage folk ud fra deres vante miljøer og sætte dem sammen med forskere fra andre miljøer. Derfor er det vigtigt at skabe flere muligheder af denne art i form af faste eller murstensløse centre, som ministeren også er inde på.

Men det er også nødvendigt at sikre stillinger til nye talenter. For blot at nævne et enkelt eksempel: Niels Bohr Institutet har indlysende haft svært ved at fastholde tidligere tiders standard under de senere års forskningsklima. Men forholdene er ikke værre, end at instituttet har måske verdens bedste gruppe af forskere inden for kaofysik – alle i løse stillinger. Hvis denne gruppe kunne fastholdes, kunne den sikre, at Niels Bohr Institutet forbliver et forskningsinstitut af international klasse. Men instituttet har ingen muligheder for at skaffe disse stillinger.

Dette eksempel er måske ekstremt, men mange steder står der forskere uden for døren, der kunne løfte niveauet gevaldigt, hvis de fik lov. Ministerens svar herpå, nemlig flere forskningsprofessorater, er ikke tilstrækkeligt. Det er givetvis urealistisk at skaffe hele den nævnte gruppe plus alle de andre professorater rundt omkring. Vi bliver også nødt til at skaffe flere lektorater, hvis opgaven skal løses. Jeg ved, at vi taler om penge, men vi taler også om den må-

[Rahbæk Møller]

de, pengene bruges på. Der er et niveau mellem kun at forgyldte nogle få stjerner og smøre midlerne ud i så tyndt et lag, at virkningen forsvinder. Somme tider er det dette mellemniveau, der er det rigtige.

Et andet emne, der har afgørende betydning for forskningens fremtid, er forskeruddannelserne. Regeringen har oprettet Forskerakademiet, som har været en nyttig institution. Men alligevel får vi mange meldinger om, at kvaliteten er utilstrækkelig i international sammenligning. Forskningsudvalget holder i næste uge en høring for at få belyst, hvordan det står til. Jeg skal ikke foregribe resultatet af denne høring, men indskrænke mig til at sige, at de svagheder, som høringen måtte påvise, skal rettes op. Netop fordi »peer review«, altså bedømmelse af fagfæller, er en så grundlæggende bestanddel i forskningspolitikken, at det er altafgørende, at vore forskningsmiljøer består af de bedst muligt uddannede forskere, ellers risikerer vi i værste fald, at »peer review« forfalder til pampori. I denne forbindelse er – som ministeren var inde på – et større internationalt islæt i de faglige bedømmelser også af stor betydning.

Ministeren talte om øget koncentration af forskningsindsatsen for at sikre international kvalitet. I et vist omfang er jeg enig heri. Der er en mindstestørrelse for faglige miljøer, hvis de skal kunne fungere. Men til gengæld er der et andet forhold, der taler imod for stor koncentration, nemlig hensynet til brugerne. Vi har ikke kun behov for, at vores forskningsmiljøer kommunikerer med de bedste internationale miljøer. Det har vi, men vi har sandelig også brug for, at de formidler deres viden videre til det danske samfund. Det sker ad en lang række kanaler, hvoraf uddannelsen af kandidater ikke koncentrerer mere end uddannelserne og brugerne i det hele taget, og det sætter naturlige begrænsninger. Formanden for Forskningsrådet Jens Rostrup-Nielsen nævnte på et nyligt nordisk forskningsseminar et skræmmende eksempel på, hvad troen på, at stort er smukt og effektivt, kan føre til. Sovjetunionen placerede et kæmpeinstitut – jeg tror, det var inden for materialeteknologi – langt fra alle brugere. Det institut havde de ikke megen glæde af.

Til slut vil jeg nævne et emne, som ministeren ikke tog op, nemlig hvad der skal forskes i. Der er en tendens i tiden til at gøre forskning til en afart af produktudvikling. Det er en tendens,

der ikke kun gør sig gældende i Danmark. Både EF's og de nordiske forskningsprogrammer er præget af samme tankegang. På det lige nævnte nordiske forskningsseminar var der en gennemgang af nordiske forskningsprogrammer, og det slog mig, at de nordiske forskningspolitikere for fuld kraft forbereder industrisamfundets komme, samtidig med at vi er på vej ind i det postindustrielle samfund.

Som regel er der folk, der er kloge nok til at gøre opmærksom på, at man ikke må glemme den naturvidenskabelige grundforskning. Det gælder ikke mindst – som jeg tidligere var inde på – erhvervslivets ledere, men det er mindst lige så vigtigt at huske, at samfundsvidenskaberne og humaniora vil få stærkt øget betydning i de kommende år. Det gælder på alle leder; selv i de industrielle produkter vil humanistisk viden indgå i stadig øget omfang, men det gælder langt videre: I den måde, vi indretter vores samfund på, den måde, vi lever vores liv på, vil humanistisk og samfundsvidenskabelig viden få stadig øget betydning.

Derfor er tendensen til blot at betragte de bløde videnskaber som noget, der skal være der, men som det i øvrigt ikke er ulejligheden værd at ofre mange tanker på, farlig. Der skal stilles krav også til dem – krav om kvalitet og krav om formidling af deres viden. Og de skal have vilkår, så de kan leve op til kravene.

Til slut skal jeg fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til efter forhandlinger med partierne at tilrettelægge forskningspolitikken, således at den

- styrker forskningsinstitutternes ledelser, bl.a. ved at øge stabiliteten i det økonomiske grundlag
- sikrer mindre detailstyring og øget faglig evaluering
- sikrer kvaliteten af forskeruddannelserne.

Herefter går Tinget over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 28).

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingerne.

Frank Jensen (S):

En nations forsknings- og udviklingsressourcer er at betragte som en nations sædekorn. Det er det, der skal spire, det er det, der skal levere de kommende års vækst. Forskning er en forudsætning for samfundets kulturelle, tekniske og sociale udvikling. Forskning skaber ny viden, og ved anvendelse af forskningsresultaterne ændres befolkningens arbejds- og livsvilkår. Der er således god grund til ofte at sætte forskning på dagsordenen, også på Folketingets dagsorden.

Det var meningen, at debatten i dag primært skulle dreje sig om, hvilke planer regeringen har om at styrke kvaliteten af dansk forskning. Det er en relevant debat; men den fjerner ikke det faktum, at det forskningspolitiske problem i Danmark i høj grad er et kvantitetsproblem. Der skal mere forskning til, og kvalitet koster penge.

Så sent som i går blev sløret løftet for, hvilke planer regeringen ligger inde med på det forskningspolitiske område. Det danske folk vågnede op til en skelsættende meddelelse om, at regeringen umiddelbart efter påske fremlægger sit strategiske forskningsprogram. Heraf skulle det fremgå, at de offentlige forskningsressourcer skal beskæres med hele 10 pct. inden 1993. Ministeren redegjorde for, at de fremskrivninger, der ligger på budgetoverslagene, kunne man have læst i finansloven; men nu ved vi fra nyhedsbrevet »Mandag morgen«, at det åbenbart er disse fremskrivninger, som regeringen også ønsker indbygget i sin strategiske forskningsplan.

Kritikken af dette tiltag kan ikke beskrives bedre, end præsidenten for Akademiet for de tekniske Videnskaber, hr. Erik B. Rasmussen, gjorde det i et nyhedsbrevet »Mandag morgen«, og jeg citerer:

»Det er ikke alene farligt, når man ser, hvor meget andre lande satser, men det er også i direkte modstrid med, hvad regeringen hidtil har erklæret, nemlig at vi skulle satse mere på forskning.

Vi kan have forståelse for, at regeringen vil fastholde et bestemt udgiftsniveau inden for forskning, også selv om vi ligger langt fra de andre lande, vi plejer at sammenligne os med, men en egentlig reduktion af forskningsindsatsen har jeg svært ved at forstå fornuften i. Nu er der ikke længere nogen mening i at fastholde et

mål, der siger, at vi år 2000 skal bruge omkring 2 pct. af bruttonationalproduktet på forskning og udvikling og dermed bringe os på niveau med andre industrilande.«

Bedre kan det ikke siges. Det er uforståeligt, at ministeren vil gennemføre en debat om kvaliteten af dansk forskning uden at offentliggøre disse udviklingsperspektiver for Folketinget, inden debatten starter. For jeg går ud fra, at det ikke er med ministerens gode vilje, at disse oplysninger er sivet ud til offentligheden mandag morgen.

Det er en kendsgerning, at vi i Danmark bruger omkring 1,4 pct. af bruttonationalproduktet på forskning og udvikling. Det er betydelig mindre end i de andre lande, vi normalt sammenligner os med. F. eks. anvender Sverige dobbelt så meget som Danmark. Norge og Finland anvender ca. 1,9 pct. af bruttonationalproduktet på forskning og udvikling. Det står således lysende klart for alle, at en kraftig forøgelse af forsknings- og udviklingsaktiviteterne er en nødvendighed, såfremt landets kulturelle og erhvervsmæssige konkurrenceevne skal styrkes.

Dette synspunkt delte den forrige regering. I firkløverregeringens handlingsplan for forskning og udvikling fra maj 1986 angav man som mål, at indsatsen år 2000 skulle være dobbelt så stor som i 1982 målt i andele af bruttonationalproduktet. Dette mål anvender den nuværende KVR-regering ikke mere, har jeg bemærket. Hverken i ministerens besvarelse i dag eller i regeringens forskningspolitiske redegørelse nr. R 9, som var til behandling i Folketinget den 18. januar 1989, omtales dette mål.

Baggrunden for, at den nuværende regering ikke anvender dette mål, står hen i det uvisse. Men det står fast, at trods regeringens tidligere erklærede mål og ønsker om at øge forsknings- og udviklingsressourcerne kan det konstateres, at den førte politik snarere har haft karakter af en omprioritering. Udviklingen i de senere år har ikke ført til en forhøjelse, et løft af forsknings- og udviklingsindsatsen, men til en stigende frustration, hvad angår mål og retning for samfundets indsats på disse for samfundet livsvigtige områder.

Regeringen har alt for længe brugt tiden på at diskutere og oprette nye organer til at rådgive og administrere de bevillinger, som de ikke ville give. Nu er det så en kvalitets- og evalueringdiskussion, vi skal have. Kvalitetsdiskus-

[Frank Jensen]

sionen er vigtig, men den politiske hovedopgave består i at skabe rammerne for både bedre udnyttelse af forsknings- og udviklingsressourcerne og øget vækst i indsatsen.

I forbindelse med kvalitetsdiskussionen udtrykte Socialdemokratiet allerede i vores beslutningsforslag nr. B 84 om en handlingsplan for de videregående uddannelser og forskningen ønsket om løsningen af presserende problemer, der truede kvalitetsniveauet i den langsigtede vidensopbygning i Danmark.

Disse problemer er fortsat gældende, bl.a. problemet med at fastholde institutionernes basisbevillinger til egentlige basale forskningsformål, øget tidsforbrug for forskerne til at udarbejde ansøgninger og afgive eksterne afrapporteringer – der er fortsat for mange cigarkasser, en kritik, som fremgår både af OECD-høringen og af ATV-instituttets nyeste rapport – problemet med at sikre kontinuiteten i en langsigtet vidensopbygning af forskningen og problemet med at fastholde og nyrekruttere forskere.

I forbindelse med fremsættelsen af førnævnte beslutningsforslag kom Socialdemokratiet med følgende løsningsmodel: Genopretning af forskningsbevillingerne til de enkelte universiteter og højere læreanstalter, øget antal af forskningsstipendiater og ledsagende bevillinger til laboratoriehjælp, materialer etc., øgede bevillinger til forskningsrådene og omlægning af bevillingspraksis til større og flerårige stipendiater, stimulering til øget koordination af samarbejdet mellem eksisterende forskningsinstitutioner og øget indsats for flere forskere gennem Forskerakademiet.

Efter behandlingen af Socialdemokratiets beslutningsforslag har det været sparsomt med konkrete initiativer fra forskningsministerens side.

Efterfølgende har Socialdemokratiet endvidere fremsat forslag om øget dansk indsats i forhold til påvirkningen af EF's forskningsaktiviteter. På dette område er det dog glædeligt at konstatere, at debatten har medført en klar oprustning i Det Forskningspolitiske Råd og i Direktoratet. Det hilser vi velkommen, men vi er enige i ATV's kritik af, at der på dette område er alt for dårlig bemanning til at følge tingene til dørs i forhold til EF's rammeprogram.

Til de mere konkrete initiativer i ministerens besvarelse i dag skal jeg blot anføre følgende:

Socialdemokratiet ser positivt på den nye professorpulje som instrument til at fastholde og rekruttere talentfulde forskere. Den bedste måde at styrke ledelsesfunktionen på vores institutioner på er at skabe klarhed om den budgetmæssige situation for en længere periode.

Internationale evalueringer er et godt redskab til at planlægge og prioritere ressourceanvendelsen i forskningen samt til at knytte internationale kontakter, men det må ikke tage overhånd. Forskerne skal ikke bruge deres tid på at evaluere hinanden, men på at skabe ny viden og ny vækst på de områder, der forskes i.

Der skal satses betydelig mere på forskeruddannelse. Vi håber, at den høring, som Folketingets Forskningsudvalg har taget initiativ til den 4. april, vil betyde, at vi her i Folketinget kan tage yderligere initiativer til at styrke og udvide vores forskeruddannelse.

Alderspuklen på vores institutioner er, som hr. Rahbæk Møller var inde på, et meget alvorligt problem. Vi ønsker, at ministeren skal give nogle meldinger på, hvordan man kan løse dette problem. Socialdemokratiet har givet sit bud på, at det skal ske i et samarbejde med det private erhvervsliv gennem bedre udvekslingsordninger for ældre forskere imellem de offentlige institutioner og erhvervslivet. Men vi ønsker, at der skal komme et konkret udspil på dette område.

Ministerens ønsker incitament for forskeren til at yde den nødvendige indsats. Det var den sidste bemærkning i ministerens besvarelse af forespørgslen. Dertil kan vi kun sige, at de bebudede nedskæringer på 10 pct. af forskningsressourcerne inden 1993 virker stik modsat. Det virker demoraliserende på de forskere, der prøver at leve op til de krav, som stilles fra Folketinget og fra institutionsledelserne, når de får at vide, at regeringens udgangspunkt er en reduktion på 10 pct., som skal ses i sammenhæng med de budgetmæssige forhold, som institutionerne har været udsat for igennem de seneste år, hvor basisbevillingerne er blevet omprioriteret til tillægsbevillinger.

På den baggrund skal jeg fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet Folketinget opfordrer regeringen til at opgave de bebudede nedskæringer af forskningsbudgetterne, går Tinget over til næste sag på dagsordenen.«

[Frank Jensen]

(Dagsordensforslag nr. D 29).

Tredje næstformand (Povl Brøndsted):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår nu i forhandlingen.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Blot til oplysning, før debatten om denne dagsorden eventuelt går i gang: Dagsordenen burde nok ændres, idet den indeholder en opfordring om, at regeringen skal lave sin finanslov om, for der er, som jeg oplyste, ikke noget nyt i forhold til den finanslov, der blev fremsat for ¾ år siden og vedtaget før jul. Det havde været godt, om hr. Frank Jensen havde haft mulighed for at ændre både sin tale og sit dagsordensforslag under indtryk af denne oplysning. Jeg forstår godt, det var svært med så kort varsel, men det er netop derfor, jeg nu går op og gør opmærksom på det.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

På det sidste punkt må jeg lige korrigere ministeren, for det er jo budgetoverslagene, der tales om. De er altså ikke vedtaget. Det er jo kun tallene for 1990, der er vedtaget af Folketinget.

I øvrigt skal jeg sige om den dagsorden, at den går lidt uden for emnet, men den har så meget med emnet at gøre, at hvis den skulle komme til afstemning, agter vi at stemme for den.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg skal starte med at sige tak til hr. Rahbæk Møller for tilslutning til en socialdemokratisk dagsorden.

Med udgangspunkt i hr. Rahbæk Møllers indledende bemærkninger om, at kvalitet koster penge, er det klart, at hvis hr. Rahbæk Møller og SF ønsker kvalitet, så må de også være villige til at skaffe den nødvendige kapital til at forbedre forskningskvaliteten og sige til ministeren, at Socialdemokratiet jo ikke er forpligtet af finanslovsaftalen med Fremskridtspartiet og Kristeligt Folkeparti. Socialdemokratiet kan frit fremsætte forslag og også foreslå motiverede dagsordener her i Folketinget, der går imod

den finanslovsaftale, der ligger. Nu har vi jo set, at ét parti tidligere er sprunget fra aftalen, og det kunne jo være, at der også var andre partier, der fandt anledning til at tænke sig en ekstra gang om.

I øvrigt vil jeg i forlængelse af hr. Rahbæk Møllers kommentar til ministeren sige, at jeg går ikke ud fra, at Kristeligt Folkeparti og Fremskridtspartiet føler sig bundet ud over 1990's finanslov.

Det, der er tale om, er en reduktion af de offentlige forskningsinstitutioners budgetter med 10 pct. frem til 1993, altså finanslovene for årene frem til 1993, hvilket i nominelle kroner er en besparelse på godt og vel ½ mia. kr. Det er voldsomt. Der er flere partier, der har forhandlet den her dagsorden, som vi også er blevet stillet over for, og som regeringspartierne sammen med SF og Kristeligt Folkeparti foreslår i dag, på et meget tidligere tidspunkt, end vi kendte disse udsigter, som blev afsløret i nyhedsmagasinet »Mandag morgen«, nemlig at regeringen nu vil indbygge de budgetoverslagsår i sin strategiplan. Det tror jeg hverken SF eller Kristeligt Folkeparti var klar over, og det er så det, ministeren bekræfter her ved besvarelsen i dag.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Det er lidt flovt, at hr. Frank Jensen for at redde æren nu siger, at det er en nyhed, at regeringen vil indbygge sin finanslov i sine fremtidsplaner. Jeg har ikke hørt mange regeringer fremlægge rapporter om, hvad de vil gøre i fremtiden, uden at de nævner de tal, der står i den finanslov, der er vedtaget af Folketinget.

Der er altså ikke meget afsløring og nyhed i det, og jeg synes, at det er lidt – hvis man må bruge ordet her i Folketinget – poppet, at Socialdemokratiet kommer med en dagsorden, fordi man hopper på en limpind, der stammer fra nyhedsbrevet »Mandag morgen«. Undskyld, at jeg siger det, men det er ikke seriøs forskningsdebat at foreslå en sådan dagsorden.

Jeg mindes heller ikke, at hr. Frank Jensen kom med særlig mange ændringsforslag til regeringens finanslov. Da så vi ikke denne vældige vilje til at ændre tingene. Det var alle mulige andre ting, der interesserede Socialdemokratiet, ligesom hver gang vi drøfter uddannelsesbudgetter. Vi har vel nogenlunde det største uddannelses- og forskningsbudget i verden målt i

[Undervisnings- og forskningsministeren]

forhold til nationalproduktet, men det er alt muligt andet, der interesserer Socialdemokratiet. Det kan man se af de forslag og den indsats, de har gjort.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg skal bestemt ikke bidrage til polemik imellem ministeren og undertegnede, blot sige, at i forbindelse med behandlingen af finansloven ville undervisnings- og forskningsministeren, hvis han havde fulgt med i de ændringsforslag, som var stillet af Socialdemokratiet, være blevet opmærksom på, at der var stillet ændringsforslag til finansloven vedrørende forskningsressourcerne, på samme måde som da vi lavede finanslovsaftale med den gamle firkløverregering i december måned 1987. Det lykkes Socialdemokratiet at få afsat flere ressourcer til grundforskning, nemlig 70 mio. kr.

Det er for Socialdemokratiet et meget vigtigt anliggende, at der bliver allokeret flere ressourcer til forskning. Undervisnings- og forskningsministeren ved godt, at det ligger Socialdemokratiet meget på sinde. Det gjorde det også i vores økonomiske handlingsprogram »Gang i 90'erne«. Derfor kan jeg ikke forstå, at ministeren nu ønsker, at vi skal til at polemisere på de punkter.

Det, der er vigtigt for de partier, som vi var blandt, da man forhandlede den dagsorden, som regeringspartierne, SF og Kristeligt Folkeparti har foreslået, er, at den blev formuleret på nogle forudsætninger, som ikke var kendt, nemlig at man havde mulighed for at påvirke de kommende års forsknings- og udviklingsressourcer. Og nu har ministeren bekræftet endnu engang, at det altså er regeringens hensigt at bruge denne dagsorden til at beskære de offentlige forsknings- og udviklingsressourcer med 10 pct., ½ mia. kr. inden 1993.

Jeg forstår ikke – det har jeg talt med hr. Rahbæk Møller om tidligere – at SF så ikke sagde, at det var forhandlinger på falske forudsætninger, for grundlaget var ikke kendt.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Når hr. Frank Jensen siger, at ministeren vil bruge vores dagsorden til at skære ned, så forstår jeg ganske enkelt ikke, hvad han mener.

Hr. Frank Jensen kan da ikke i fuldt alvor mene, at denne dagsorden vil give yderligere nedskæringer. Jeg tror hverken, den giver færre eller flere nedskæringer. Det, den handler om, er, at man skal bruge de penge nu, vi kan vride ud af dette Folketing.

Det har noget at gøre med forskellige ting. Det har noget at gøre med større ro om bevillingerne, som der står: Øget stabilitet i det økonomiske grundlag. Det er noget med mindre bureaukrati, mindre detailstyring og til gengæld flere bevillinger, og det er noget med bedre forskeruddannelse. Det er alt sådan noget, der skal gøres for de penge, som Folketinget nu måtte bevilge.

Jeg er ganske enig med hr. Frank Jensen i, at det er et meget kortsigtet Folketing, folket har givet os. Det er et Folketing, som vil skade dansk forskningsindsats. Men det bedste, vi kan gøre, er altså at sørge for, at de penge, som vi nu kan vride ud af det, bruges bedst muligt. Det er det, dagsordenen går ud på.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Det sidste indlæg vil jeg blot bekræfte.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg skal blot rette en misforståelse. Det, jeg ønskede at sige med min kommentar om den dagsorden og de forudsætninger, den er godkendt af ordførerne på baggrund af i slutningen af sidste uge, var, at uanset denne dagsorden, hr. Rahbæk Møller, så stopper SF ikke regeringens ønsker om at beskære de offentlige forsknings- og udviklingsbudgetter med 10 pct., altså med ½ mia. kr. inden 1993.

Med hensyn til hr. Rahbæk Møllers formulering om stabilitet i budgetterne er det en udsigt til at skære 10 pct., SF lægger stemmer til i dag.

Som jeg tidligere har påpeget, ville vi gerne fra Socialdemokratiets side have stemt for den foreslåede dagsorden, for der er bestemt gode intentioner bag, og den er også formuleret af en meget fornuftig parlamentariker, som jeg normalt sætter stor pris på på det forskningspolitiske område. Men når grundlaget først bliver afsløret mandag morgen i Radioavisen, så burde SF og Kristeligt Folkeparti sige, at det var et grundlag, de ikke kendte.

[Frank Jensen]

Derfor burde man kunne stemme for Socialdemokratiets dagsorden, når den kommer til afstemning, så vi kunne se, om regeringen havde et parlamentarisk flertal for de meldinger, der nu er sendt ud, om, at der skal spares 10 pct. på forsknings- og udviklingsressourcerne.

Formanden:

Hr. Rahbæk Møller har ordet for en kort bemærkning, og så er vi ved at slutte de korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Når vi opfordrer regeringen til større stabilitet, så lægger vi ikke på nogen måde stemmer til det niveau, som regeringen har valgt at lægge denne stabilitet på. Vi har blot sagt, at det er en fordel for institutionernes ledelse og for deres tilrettelæggelse af arbejdet, hvis de dog i det mindste kender niveauet lidt bedre, end det hidtil har været tilfældet. Dette og intet andet. Vi ønsker ligesom hr. Frank Jensen flere og ikke færre penge til dansk forskning.

Eva Møller (KF):

Jeg vil godt indlede med at sige tak, dels til SF for muligheden for diskussionen om forskningspolitik her i dag, dels til ministeren for den besvarelse, han kom med. Ministerens besvarelse kan jeg naturligvis tilslutte mig.

Jeg skal på Det Konservative Folkepartis vegne sige, at OECD-rapporten, som vi fik for nogle år siden, opfordrede Danmarks regering til på det forskningspolitiske område at sikre en større koncentration og en mere langsigtet planlægning i den måde, vi drev forskningspolitik på, idet man mente, at både dette at få en større koncentration af institutionerne og dette at få en langsigtet planlægning ville bidrage til en øget kvalitet i forskningen.

Det stemmer også udmærket overens med de forskningsprogrammer, som vi ser under EF, hvoraf de første blev udarbejdet i 1987 under det danske formandskab. Også her tænker og arbejder man langsigtet, og derfor er det vigtigt for dansk forskningspolitik, at vi følger disse ting op, og det hilser vi derfor med tilfredshed.

Regeringen lagde sidste år sin strategiplan for forskningen for 1990-1993 frem, og ministeren har netop bebudet, at vi snart vil se en til-

svarende strategiplan for årene 1991-1994. Ligeledes har de enkelte forskningsråd fulgt op på OECD-høringen med at lægge strategiplaner frem, således at vi har mulighed for at se dansk forskningspolitik i et længere perspektiv og drage længere planlægningshorisonter ind i vores arbejde med en fornuftig forskningspolitik. Jeg mener, at det er en meget væsentlig ting for Danmark som et lille land, hvis vi fortsat skal have mulighed for at gøre os gældende forskningspolitisk, også hvis vi skal få udbytte af de forskningsprogrammer, som findes inden for De Europæiske Fællesskaber. Derfor hilser vi med tilfredshed den større langsigtethed, som ligger i strategiplanerne.

Strategiplanen for 1990-1993, som er den, vi kender, og som der er opfølgning på i OECD-rapporten, lagde vægt på, at de områder, hvor Danmark skulle markere sig forskningspolitisk, var nogle, hvor vi havde særlige forudsætninger for at gøre noget, og hvor det var muligt for dansk erhvervsliv at bidrage til og at udnytte de forskningsresultater, man nåede frem til. Det kom til at munde ud i et ønske om, at vi skulle styrke materialeforskningen, den bioteknologiske forskning, miljøforskningen, klimaforskningen og fødevarerforskningen. På disse områder havde vi særlige forudsætninger, vores industri havde mulighed for at følge op på det, og der var også i en række tilfælde nogle EF-forskningsprogrammer, vi kunne bidrage til.

Jeg vil håbe på, at man, når vi om kort tid ser regeringens strategiplan for årene 1991-1994, fortsat følger op på denne linje, således at de områder, vi beslutter os for at dyrke, er nogle, som vort erhvervsliv kan udnytte.

Når vi taler om kvalitetsvurdering, så er det vel i grunden en selvfølgelig ting, eller burde da i hvert fald være det, for alt, hvad vi laver for offentlige midler, burde vel være kvalitet. Jeg skal derfor kun udtrykke min tilfredshed med, at undervisnings- og forskningsministeren på alle områder i uddannelsessystemet har påbegyndt en kvalitetsvurdering. Jeg ønsker dette arbejde fortsat.

Det, der for mig er væsentligt, når vi taler om kvalitetsvurdering, er, om vi i så høj grad som overhovedet muligt kunne lade denne kvalitetsvurdering udføre af internationale forskere, således at vi havde mulighed for at få set dansk forskning og det danske uddannelsessystem i internationalt lys.

[Eva Møller]

Vi ved, det har været tilfældet før. Vi har tidligere haft en OECD-gruppe, der undersøgte den danske folkeskole over en længere periode, og derved fik vi altså en mulighed for at se på denne del af det danske uddannelsessystem. Vi ved også, at dansk dyrlægeuddannelse ligesom en lang række andre landes dyrlægeuddannelse i øjeblikket vurderes af internationale forskere. Det er altså muligt. Kemiuddannelsen er netop blevet kvalitetsvurderet, og andre fag er på vej.

Det, der for os er væsentligt i enhver form for kvalitetsvurdering, er som sagt internationaliseringen. Det mener vi er væsentligt og betydningsfuldt for at knytte kontakten mellem danske og udenlandske forskere og for at sikre, at den forskning og den uddannelse, vi laver i Danmark, er rigtig.

Forskningsrådsstrukturen, som vi ændrede i sidste samling, skulle også give os mulighed for at få en bedre kvalitet og dermed sikre, at regeringen fortsat kan få uvildig rådgivning på det forskningspolitiske område.

Vi hilser også med tilfredshed forskningsrådenes nye muligheder for at udnævne særlige professorer. Denne professorpulje tillige med den professorpulje, som ministeren har haft, finder vi meget væsentlig, dels for at sikre kvaliteten i dansk forskning, dels for at give mulighed for enere, som måske ellers ville falde uden for systemet, fordi der ikke lige netop var plads til dem på dette tidspunkt, og dels for at sikre kontinuiteten og stabiliteten i antallet af forskere i Danmark.

Forskeruddannelse er, set med danske øjne, en nyskabelse, og jeg synes, det er en spændende og rigtig nyskabelse. Forskningsudvalget har, som også udvalgets formand, hr. Rahbæk Møller, nævnte det for lidt siden i sin ordførertale, planlagt en høring om forskeruddannelsen den 4. april 1990. Den konservative folketingsgruppe ser meget frem til denne høring, idet den kunne give inspiration til ændringer eller forbedringer af forskeruddannelsen. Hvis det skønnes nødvendigt, vil vi naturligvis være lydhøre over for det, der kommer ud af høringen.

Vi er som sagt meget tilfredse med, at vi har fået en egentlig forskeruddannelse, og vi mener, at dette stadig væk er så nyt, at vi ikke præcis ved, hvordan det sker. Men for os er det væsentligt, at vi tilrettelægger dansk uddannelsespolitik, herunder uddannelsen af forskerne, på

en sådan måde, at de højeste niveauer i dansk uddannelse og dansk forskning nås.

Vi er med andre ord bestemt åbne over for alle muligheder, der kan være i at skabe flere uddannelsespladser eller at lave bredere uddannelser. Men vi understreger, at det ikke må være på bekostning af, at man stadig i Danmark kan nå toppen og dermed sikre de højeste niveauer.

En stor del af debatten under de korte bemærkninger for et øjeblik siden drejede sig om, hvor stor en del af vores skatte kroner og vores bruttonationalprodukt der skulle anvendes på forskningen. Kvalitet drejede sig, som det blev sagt, ikke udelukkende om penge, selv om det naturligvis også har betydning.

Jeg vil gerne sige, at for Det Konservative Folkeparti er det stadig væk således, at det på lang sigt – og jeg understreger, for at nogle nu ikke skal mene, at der er uoverensstemmelse mellem vores målsætning og regeringens, at vi taler udtrykkelig om på lang sigt; vi tror til gengæld ikke, at det varer så længe, inden den lange sigt kan nås med den fornuftige økonomiske politik, som den nuværende regering fører – er vores målsætning, at vi skal op på at anvende 2 pct. af bruttonationalproduktet på forskningen. Men vi sætter ikke tid på, ikke år på. Og vi understreger også, at denne brug af midlerne kun skal ske, når vi kan sikre en tilpas høj kvalitet.

Derfor mener vi, det er væsentligt, at vi nu har påbegyndt en forskeruddannelse, så vi har mulighed for at levere varen, når den økonomiske situation tillader, at vi bruger pengene.

Jeg vil gerne understrege, at for os er det også således, at når vi taler om, at der skal bruges penge til forskning, så er det erhvervslivets forskning, som fortrinsvis skal øges. Og når det er det, så er det, fordi vi, hvis vi sammenligner med øvrige lande, bruger nogenlunde det samme på forskningsbevillingerne fra det offentlige side, som man bruger i andre lande fra det offentlige side.

Derimod er vores erhvervsliv lidt bagefter, og det vil vi gerne rette op på. Vi vil derfor være velvilligt indstillet over for alle regelændringer, der kan bevirke, at erhvervslivet er mere indstillet på at yde forskning.

Jeg synes også her, at det er interessant at konstatere, at det fortrinsvis er erhvervsvirksomheder med mere end 500 ansatte, der bidra-

[Eva Møller]

ger til forskningen, og det er endda kun et fåtal af disse virksomheder. Kan vi gøre noget for at få flere virksomheder med, både af de store og af de små, så ser vi gerne på ændringer.

Jeg skal også sige vedrørende økonomien, diskussionen om dagsordensforslaget for lidt siden, at når vi i Det Konservative Folkeparti taler om stabilitet i økonomien, så betyder det netop, som hr. Rahbæk Møller understregede det, at give universiteterne og læreanstalterne chancen for at foretage en mere langsigtet planlægning for deres forskning og en viden om, at de rammer, de har, ser ud på en ganske bestemt måde.

Når vi har talt om en øget forskningsindsats på erhvervslivets område, så bliver det naturligvis meget nemt til, at alle forestiller sig, at det kun er den teknologiske forskning, der skal øges. Det er også den, der skal øges, for det er det, der først og fremmest bidrager til væksten i erhvervslivet og dermed til væksten i bruttonationalproduktet, så vi kan få råd til alle de ting, vi forfærdelig gerne vil.

Men jeg vil gerne understrege, at det betyder ikke, at samfundet ikke har en stor, endog en meget stor forpligtelse til dels at bidrage til grundforskningen, dels at bidrage til den humanistiske forskning, og det kan ikke nytte, at vi kommer og siger: Hvad skal det nytte? Hvad kan det bruges til?

Grundforskning og humanistisk forskning har altid efterfølgende vist sig at kunne bruges til øget viden i samfundet og til at sætte en lang række ting i relief. Jeg kan som en kuriositet nævne, at hvis vi for nogle år siden havde nedlagt Slavisk Institut, hvad ville vi så have gjort i den nuværende situation med hele den udvikling, vi oplever i Østeuropa? Det er altså værd at bemærke, at også den forskning skal støttes. Jeg nævner det her, for det har Det Konservative Folkeparti sagt i alle årene, og det vil vi fortsat sige.

Vi kunne støtte erhvervslivet ved på en række områder at lægge forskningsopgaver ud til erhvervslivet. Det er naturligvis ikke problemløst at gøre dette fra det offentliges side, men det kunne være spændende og godt. Det skal ses i en større helhed, i sammenhæng med sektorforskning og lign. Der vil stadig væk fra vores side være åbenhed over for nye og anderledes måder at gøre det på, så vi fortrinsvis får den størst mulige kvalitet, og så vi får udnyttet alle ressourcerne så godt som overhovedet muligt.

Jeg skal afslutte med at sige, at Det Konservative Folkeparti naturligvis kan støtte den dagsorden, som hr. Rahbæk Møller bl.a. på vores vegne har foreslået, og at vi ikke kan støtte den af Socialdemokratiet foreslåede dagsorden.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Det var en meget spændende tale fra den konservative ordfører, som lagde megen vægt på, at vi fik løst det strukturproblem, vi har i finansieringen af dansk forskning, nemlig at erhvervslivet bidrager med alt for lidt til forsknings- og udviklingsaktiviteterne i Danmark.

Fru Eva Møller lagde megen vægt på, at det bidrag blev væsentligt forøget. Det er vi også meget optaget af i Socialdemokratiet, og vi har også prøvet at komme med flere bud på, hvordan man kunne gøre det, bl.a. igennem fornyelsespuljer, som blev bundet til den enkelte virksomhed. Vi mener ikke selv, at vi har fundet den endelige løsning på, hvordan man kan få det øget.

Om de initiativer, regeringen har taget, med omlægning af skattesystemet, med sænkning af selskabsskatten fra 50 til 40 pct., skriver ATV-Instituttet i deres nyeste bidrag til den forskningspolitiske debat i Danmark med overskriften »Forskning og udvikling – det kan gøres bedre« direkte, at den omlægning af selskabsskatten og dermed fjernelse af alle industripolitiske parametre og redskaber i Danmark vil have direkte negative konsekvenser for erhvervslivets forskningsaktivitet.

Gør det ikke indtryk på Det Konservative Folkeparti og fru Eva Møller, at ATV-Instituttet når frem til den konklusion, som for Socialdemokratiet er åbenlys, fordi vi i vores industripolitik har indbygget direkte stimulans for virksomhederne til at øge deres teknologiske og forskningsmæssige indsats, når vi får dokumenteret af folk, der er kompetente, med direkte kontakt til erhvervslivet, som sidder i repræsentantskab og bestyrelse for ATV-Instituttet, at her har vi altså en politik, der direkte skader væksten i erhvervslivets forskningsaktivitet?

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Det var noget af det samme, der kaldte mig

[Rahbæk Møller]

herop, for jeg er da fuldkommen enig med fru Eva Møller i, at erhvervslivets forskning skal styrkes. Når jeg ser på, hvad regeringen og Folketinget faktisk vil gøre med henblik på at nå dette mål, ser jeg især to ting. Den ene er – det er det, erhvervslivets ledere selv lægger vægt på – at opretholde en god grundforskning på universiteterne.

Den anden er øget brug af udviklingskontrakter. Men lige netop det sidste middel, som er et effektivt internationalt accepteret middel til at fremme udviklings- og forskningsindsatsen i virksomheder, blev afskaffet med finansloven for 1990. Midlerne blev fjernet fra Industriministeriets budget.

(Kort bemærkning).

Mogens Elvensø (FP):

I anledning af det, der blev sagt om, hvad der var sivet ud mandag morgen, må jeg sige, at det er mærkeligt, at hr. Frank Jensen ikke kender regeringens strategiske forsknings- og udviklingsprogram, der er udgivet i februar 1989. Der kunne hr. Frank Jensen læse, at FoU-bevillingerne ifølge finansloven var 5.899 mio. kr. i 1989, 6.019 mio. kr. i 1990 og nedsat til 5.801 mio. kr. i 1991 og 5.658 mio. kr. i 1992.

Så der er overhovedet ikke noget nyt i det, hr. Frank Jensen sagde.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (FK):

Jeg skal blot, vistnok først og fremmest til hr. Frank Jensen, sige, at alt, hvad jeg hører, ser og læser, gør indtryk på mig – såmænd også det, hr. Frank Jensen siger – og det giver mig altid anledning til at overveje, om der skulle være ting, jeg ikke har taget med i mine betragtninger, eller om jeg på anden vis skulle ændre opfattelse.

Jeg har også bemærket de udtalelser, ATV-Instituttet kom med. Jeg har også bemærket, at andre folk, som har tilknytning til industrien og til erhvervslivet, siger, at den politik, som regeringen fører, og som generelt set gavner erhvervslivet, også vil gavne erhvervslivets muligheder for at investere i forskning og i nye arbejdspladser.

Det er klart, at der er altid, når man skal føre økonomisk politik, mange heste at spille på, mange muligheder, og regeringen har nu valgt

at bruge ét sæt muligheder – dette er også et svar til hr. Rahbæk Møller – og ikke et andet sæt. Det kan da godt være, at det viser sig på lang sigt, at det måske ikke er den helt rigtige cocktail, vi har lavet i øjeblikket, men så har jeg også i min ordførertale her tilkendegivet, at så er vi villige til at se på det. Målsætningen og ønsket er at give erhvervslivet de bedste muligheder for at drive erhvervs politik, men også for at drive forskningspolitik.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg har det problem med regeringen, at hver gang jeg hører regeringens synspunkter på et enkelt område, så synes jeg, regeringen er så fornuftig. Men når jeg så begynder at sætte de forskellige områder sammen, er det, som om det kniber lidt med konsekvensen.

Nu hører jeg fru Eva Møller stå her og fortælle, at der skal mere forskning i erhvervslivet, at man skal støtte osv. Ja, det er jo flot nok, og senere, når jeg kommer til min ordførertale, kan jeg da godt give fru Eva Møller ret i det.

Men jeg vil godt spørge fru Eva Møller, hvordan fru Eva Møller så mener, det virker på den del af industrien, der har ganske meget forskning, når regeringen går ud til medicinalindustrien og fortæller, at nu skal alle i dette land så sandelig købe de billigste præparater, nu skal vi så sandelig tvinge alle mennesker til via sygesikringen at købe de præparater, der er plagiat af forskningspræparater, altså sådan, at man ikke får pengene hjem for det forskningsarbejde, man rent faktisk foretager i medicinalindustrien.

Regeringen kan godt stille sig herop og sige, at den har en forskningspolitik, men den fortæller altså samtidig de virksomheder, den står og taler for, at i det øjeblik de har forsket og har brugt penge på det, så synes regeringen, det er smart, at man bruger nogle andre medikamenter, som er billigere for sygesikringen. Det kalder jeg konsekvens.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg skal sige til hr. Mogens Elvensø, at jeg har da bemærket, at i regeringens strategiske forsknings- og udviklingsprogram for 1990–1993 sker der en vækst fra 1989 til 1990. Den

[Frank Jensen]

har Fremskridtspartiet og hr. Mogens Elvensø sørget for i hvert fald ikke bliver realiseret i regeringens strategiske forskningsprogram. Jeg har også bemærket, at der fra 1990 til 1991 sker et lille fald og også fra 1991 til 1992.

Men det er jo slet, slet ikke, hr. Mogens Elvensø, på det niveau, som Nyhedsbrevet »Mandag morgen« kunne offentliggøre i går. Vi er i 1993 nede på 5.174 mio. kr. I forhold til det program, som regeringen fremlagde i februar 1989, er det et betydelig lavere tal end det, vi kendte fra det strategiske forskningsprogram, som er gældende nu.

Men vi har altså i dag fået afsløret, at undervisnings- og forskningsministeren har fået SF i gyngen. De vedtager i dag en dagsorden, hvori man siger, at der skal være stabilitet i bevillingerne, og på forhånd ved SF, at i den stabilitet i bevillingerne ligger en nedskæring på 10 pct.

Mølgaard Jensen (V):

Forskning er fremtiden, forskning er en investering i fremtiden, forskning er nøglen til en fortsat forbedring af vor konkurrenceevne og livskvalitet i bredere forstand. Derfor er det glædeligt, at undervisnings- og forskningsministeren om kort tid fremlægger regeringens strategiske forsknings- og udviklingsprogram for 1991-1994. Det er også bydende nødvendigt, at forskningsindsatsen har et flerårigt perspektiv, hvis vi skal skabe de optimale forskningsvilkår.

I internationalt perspektiv er Danmark jo et lille land med begrænsede ressourcer. Når det gælder kvantitet, tæller vi ikke meget på verdenskortet. Derfor er det også vigtigt, at vi konstant bestræber os på at udnytte bl.a. vore forskningsmidler optimalt. Det gælder viljen til at tænke og handle fleksibelt og kreativt.

Derfor kan vi i Venstre bifalde undervisnings- og forskningsministerens målsætning med hensyn til at yde en tværfaglig og koncentreret forskningsindsats.

Det er vigtigt konstant at forbedre samarbejdsrelationer på tværs af sektorerne i ministerierne og mellem de offentlige forskningsinstitutioner og det private erhvervsliv. Det er også hensigtsmæssigt at koncentrere forskningsindsatsen i større enheder. Det kan være i centre uden mure eller i fysisk samlede centre.

Det er vigtigt, at vi som et lille land er stærkt engageret i internationalt forsknings samarbejde, ikke alene for at få del i de internationale

midler, men langt snarere fordi deltagelsen i forskningsprojekter giver kontakter og samarbejdsrelationer mellem virksomheder og forskningsinstitutioner på tværs af landegrænser. Vi ved alle sammen, hvad den form for samarbejde betyder. Det kan ikke måles i penge. Inspirationen, danskerne får på den måde, og den indsigt, vi får i andre landes forskningsmiljøer, er af uvurderlig betydning. Den er også med til, at vi yder vores indsats til en dynamisk og kvalitativ samfundsudvikling i verden.

Danmarks egenartede erhvervsstruktur med få store virksomheder kræver en markant dansk satsning på internationalt forsknings-samarbejde. Det synes jeg også vi i rigt mål fik bekræftet på Forskningsudvalgets studietur til Frankrig og Holland i sidste måned. Derfor er det vigtigt, at de danske forskere motiveres til at høste forskningserfaring i udlandet, ligesom det er vigtigt at tiltrække udenlandske forskere på kortere- eller længerevarende ophold i Danmark.

Forskeruddannelserne er i opbrud. Det kan næsten alle fagområder og institutioner snakke med om, og med indførelsen af Ph.D.-uddannelsen og med Forskerakademiet i katalysatorrollen er det lykkedes at skabe en tiltrængt fornyelse.

Som bekendt afholder Forskningsudvalget en høring om forskeruddannelsen i næste uge for at belyse det nuværende niveau. Forløbet af høringen må så vise, om det er nødvendigt at rette nogle elementer op.

Med begrænsede ressourcer er det vigtigt at træffe de rigtige beslutninger og prioritere kvalitet. Derfor er det positivt, at det sidste år lykkedes at etablere et effektivt rådgivningsapparat, nemlig Det Forskningspolitiske Råd. Her ved indgangen til det 21. århundrede med en hastig teknologisk udvikling er det mere end nogen sinde nødvendigt, at Folketinget og regeringen er i besiddelse af det optimale beslutningsgrundlag. Det er en forudsætning for, at der skabes de bedst mulige rammer for kvalitetsforskning i Danmark.

Og så kan jeg tilføje, at Venstre naturligvis støtter dagsordensforslaget, som hr. Rahbæk Møller m.fl. har stillet.

Mogens Elvensø (FP):

SF spørger, hvilke planer regeringen har om at styrke kvaliteten i dansk forskning. Det er,

[Mogens Elvensø]

som om der ligger noget underfundigt i det spørgsmål. Det er, som om dansk forskning ikke bærer kvalitet med sig.

For mig at se skyldes det snarere mangel på ledelse end mangel på dygtige forskere. Der er ingen tvivl om, at 1968-generationen har ført store dele af Danmarks undervisningssystem på vildspor, herunder også de akademiske studier. Denne marxistiske generation har smittet af på forskning og forskningsprojekter. En række af disse projekter burde aldrig have set dagens lys. Da Danmark er et lille land, kan vi ikke kaste os ud i alle mulige forskningsprojekter, og vi må derfor prioritere.

Akademiet for de tekniske Videnskaber, ATV, har i samarbejde med konsulentfirmaet T. Bak-Jensen A/S udarbejdet en rapport, der hedder »Forskning og udvikling – det kan gøres bedre«. Mange af denne rapportes synspunkter falder sammen med Fremskridtspartiets synspunkter, og hvis Folketinget i tide havde lyttet til vore indlæg her i salen, havde rapporten været overflødig. Rapporten kan læses med stort udbytte af Folketingets medlemmer.

Punkt 1 – ikke i rapporten, men i mine egne og Fremskridtspartiets synspunkter – er, at der udføres forskning for mange steder i Danmark. Det vil i mange tilfælde være nok med forskning ét sted. Det vil være nok med én tandlægeskole, én højere teknisk læreanstalt, ét uddannelsessted for læger, ét for farmaceuter osv. Der bør udføres langt mere kontraktforskning, det vil sige, at samspillet mellem erhvervslivets forskere og universitetets forskere skal gøres lettere.

Punkt 2 er, at der på erhvervsvidenskabernes område skal bruges nogle højt uddannede forskere, som kan følge med i udenlandske fagskrifter og lignende. De skal følge udviklingen, oversætte artikler og afhandlinger og omsætte og popularisere nye forskningsresultater til en form, der er anvendelig inden for dansk produktion, således at vi altid kan være med eller endog være forud for udviklingen i udlandet.

Punkt 3: Danmark har tidligere født dygtige forskere som f.eks. Niels Bohr, Rasmus Rask, Niels Finsen m.fl., som er blevet internationalt anerkendt. Opdages sådanne talenter, bør de hjælpes fremad allerede i de unge år.

Punkt 4: Et af de steder, hvor statsmidler gør stor nytte, er ved Danmarks deltagelse i internationale projekter. Her skal vi selvfølgelig føl-

ge det meget afgørende princip, at vort erhvervsliv skal forkæles. Danmark kan gøre en indsats for at få flere projekter hjem. Der findes prestigeprojekter, hvor vi ikke selv kan udnytte den viden, der opnås, godt nok i forhold til den økonomiske indsats, og sådanne projekter bør vi deltage i.

Det er 4 principper, som Fremskridtspartiet anser for væsentlige.

I Danmark arbejder 39.000 personer med forskning og udvikling. Fordelingen af finansiering er 46 pct. fra det offentlige, 47 pct. fra erhvervslivet, 3 pct. fra udlandet og resten fra andre midler.

Forskningen kan kritiseres på mange måder. ATV-rapporten peger på, at grundforskningen svækkes på grund af for megen beskæftigelse med kortsigtede, moderigtige eller umiddelbart erhvervsrelevante opgaver, at mobiliteten hæmmes af samfundets opbygning med ægtefællearbejde og forskernes privatøkonomiske dispositioner, at alderen for ansatte forskere er betænkelig høj, at der er ledelsesproblemer, og at offentligt ansatte forskere nærer frygt for at blive afhængige af erhvervslivet.

Betalingsbalanceunderskuddet og skatetrykket virker direkte imod øgning af forskningen. Jeg mener, det er uheldigt at sætte sig det mål for aktiviteterne, at de skal nå 2 pct. af BNP. Målet skal ikke være et tilfældigt tal, det er ikke ret vigtigt. Det vigtige er, hvad der forskes i, og hvornår der er brug for denne forskning.

Erhvervslivets indsats har i de sidste 10 år været stigende, og der er ingen tvivl om, at selskabsskattens reduktion vil få gavnlig indflydelse på forskningen, netop fordi den private forskning foretages i de store selskaber, f.eks. elektronikelskaber, medicinalfabrikker, instrumentfabrikker og kemiske fabrikker. Erhvervenes målrettede forskning skal støttes.

OECD har kritiseret den spredte forskning i Danmark og ledelsen af denne forskning. Det er uheldigt, at hvert ministerium skal have sin egen forskning. Forskningen bør koordineres ét sted, f.eks. i de videnskabelige forskningsråd.

En række forskningsaktiviteter bør helt udgå eller væsentligt indskrænkes. Når Danmark får orden i sin økonomi, kan mange emner igen tages op. Der bør ske indskrænkning inden for humaniora, teologi og samfundsvidenskab, men heller ikke jura- og økonomiforskning bør

[Mogens Elvensø]

gå ram forbi. Her er tit for megen luften egen politik og private meninger i stedet for at nøjes med, hvad forskningen videnskabeligt kan stå for. I dagspressen peges på Fredsforskningsinstituttet og Socialforskningsinstituttet som emner for nedlæggelse.

Effektivitet og valg af emner har tit været forfjelt. Også Det Etske Råd og humanisterne har vanskeliggjort megen forskning. Politiserende ændringer er set mange steder og endog forsøgt indsmuglet i rent tekniske uddannelsesforløb. Det hæmmer en videnskabelig forskeruddannelse. Fremskridtspartiets råd er, at dansk forskning skal koncentreres om færre opgaver.

Og til sidst vil jeg sige, at man heller ikke skal lytte til, at Institut for Slavisk & Øststatsforskning søger forøgede midler til et modelune på grund af de ændrede forhold i Østeuropa.

Elisabeth Arnold (RV):

Inden jeg redegør for Det Radikale Venstres synspunkter til denne forespørgselsdebat, vil jeg ikke undlade at kommentere den foregående talers indlæg.

Hr. Mogens Elvensø fra Fremskridtspartiet udtalte sin foragt for forskning, som foregår uden for det rent tekniske, en ikke atypisk holdning hos teknisk uddannede folk, som tror, at alene teknik er værdifuld. Politiske synspunkter hælder man kun ind i projekter, som har med økonomi eller samfundsfag at gøre.

Sådan er det ikke, hr. Mogens Elvensø. Alle forskere har et ansvar for, at det, de udfører, er fornuftigt og vel tilrettelagt og bliver formidlet på den rigtige måde. Og også civilingeniører kan putte politik ind i deres forskning.

Den aktuelle forespørgselsdebat hilser Det Radikale Venstre velkommen. Navnlige hilser vi velkommen, at Socialistisk Folkeparti har afstået fra at lægge op til et slagsmål om den aktuelle dimensionering af forskningen, men har koncentreret sig om kvaliteten af dansk forskning. Det vil jeg gerne sige Socialistisk Folkeparti mange tak for. Derved kan vi undgå mange frugtesløse slagsmål.

Galilei sagde: Mål alt, hvad der er måleligt, og gør det måleligt, som ikke er det. Når vi taler om kvalitet, er vi jo ude i et Galileis problem. Vi har et faktum, som vi gerne vil beskæftige os med, men vi kan faktisk ikke måle det. Vi er heller ikke enige om, hvordan det skal måles, men

hvis vi skal have en fornuftig diskussion af forskningen og dens kvalitet, skal man naturligvis have en debat om, hvorledes vi måler den.

Hvis man kigger på de rapporter, der er skrevet om dansk forskning, ser man, at der har været en del uenighed om, hvordan man skal måle den; det eneste, der har været fuldstændig enighed om, er, at forskningen skal måles med international målestok, og det er i hvert fald et godt udgangspunkt. Danmark er ikke en ø, og Danmark skal naturligvis inden for det videnskabelige område som på alle andre områder foretage udvekslinger med det omgivende samfund.

Vi skal for det første kunne måle, og når vi kan måle, kan vi definere vores næste stoppested. Så kan vi planlægge og prioritere og dimensionere de værktøjer, vi vil tage i brug for at nå til vores næste stoppested. Og så skal vi kunne styre de midler, vi sætter af til den færd.

Talmæssige sammenligninger er, som jeg tidligere har nævnt, ofte tvivlsomme. Der er mange forklaringer og mange bortforklaringer på, hvorfor Danmark ligger, som det gør i den internationale sammenligning. Vi har, uanset hvordan man vender og drejer tallene, et forholdsvis lavt forskningsbudget i forhold til vores bruttonationalprodukt, i hvert fald når vi sammenligner med visse andre lande. Der er dog også lande, i forhold til hvilke vi ligger bedre, men det er jo ikke nogen trøst, når vi ikke rigtig kan komme op på siden af de lande, vi gerne vil ligne.

Man kan så forklare det med, at det er, fordi vi ikke har nogen bilindustri, som forsker, og vi ikke har nogen flyindustri, som forsker, og vi ingen våbenindustri har, som forsker. Og det er nogle af os i hvert fald tilfredse med. Så kunne vi bruge mange flere midler til sundhedsforskning, vi kunne bruge flere midler til medicinsk forskning, til humanistisk forskning osv., men det gør vi altså ikke.

En af de mere nedslående ting ved de danske tal er, at der har været en vækst i de danske forskningsudgifter, men den har været meget svag, den har næsten været umulig at få øje på. Hvis man kigger nærmere på det, så har det mest været sådan, at væksten er foregået i privat regi.

Det har været de private forskningsudgifter, der har stået for den svage vækst, der har været i dansk forskning siden begyndelsen af

[Ellisabeth Arnold]

1980'erne. Vi har i Danmark omtrent samme fordeling mellem offentlig og privat forskning, som man har f.eks. i Holland. Det er naturligvis rigtigt, at det ville være ønskeligt, hvis vi kunne få trukket den private forskning mere op og få den styrket, men den har faktisk trukket en stor del af læsset i løbet af 1980'erne.

Det er et spørgsmål, hvilken del af forskningen der trækker først, om det er den offentlige forskning, der forsyner den private forskning med gode ideer, eller det er den private forskning, der får ideerne til at blomstre i den offentlige. Det vides ikke. Men jeg kan måske bidrage til den diskussion, der har udsundet sig tidligere i dag om aktieselskabsbeskatningens velsignede indflydelse på den eventuelle kommende industriforskning, med at sige, at industrien selv har lagt op til de indgreb, der er sket i de midler, der er blevet allokeret fra offentlig side.

Industrien har uden rigtig at have vidst, hvad de lagde op til, tror jeg, sagt, at de hellere ville være fri for alle disse kunstige støtteordninger, de ville foretrække lavere skat, de ville foretrække lavere lønninger, de ville foretrække ro om skatte- og erhvervspolitikken, sådan at de fik mulighed for at planlægge. Og så er der altså sket det, at man har beskåret nogle støtteordninger, og det er naturligvis ikke godt, men jeg må sige, at industrien har gjort det betydelig lettere for politikerne at vælge den løsning.

Jeg vil gerne bruge et par ord på de såkaldt sensationelle afsløringer, som hr. Frank Jensen har brugt meget tid på at diskutere her i dag. Fra Det Radikale Venstres side har vi også set med forundring på de sensationelle afsløringer, der kom i mandags i »Mandag morgen«.

Jeg kan kun sige, at vi har opfattet disse mange lange fremskrivninger på finanslovforhandlingerne som en form for fremskrivning af det, man har i gang i øjeblikket. Fantasiløsheden breder sig jo i de enkelte ministerier, når man kommer mere end 3-4 år frem. Det er svært at forudse, hvorledes igangværende store programmer vil blive afløst af nye store programmer, når de udløber.

Det er jo sådan, at vi faktisk har nogle meget store puljemidler og nogle meget store enkeltprogrammer, som kører i en vis årrække, og så skal de ophøre, så skal de evalueres, de skal muligvis videreføres, de skal muligvis slet ikke videreføres, måske skal der laves andre ting,

men det er ikke muligt for et ministerium at beslutte i år 1989, at i år 1993 forudsætter man så, at der skal komme 300-400 mio. kr. ekstra til et nyt program, der skal afløse det tidligere. Sådan kunne det måske tænkes at være foregået; jeg ved det ikke, men det kunne være en forklaring på det. Det vil jeg da gerne høre ministerens kommentar til.

Puljeprogrammer er en god idé på mange måder. De kan skabe tværgående, tværfagligt arbejde, de kan også skabe tværsektorielt arbejde, og de kan koncentrere indsatsen om nogle områder, som er prioriteret fra politisk hold. Men de har den ulempe, at de giver uro i billedet, og de kan udhule den stabile grundforskning, som skulle finde sted på institutterne, og hvorfra de kommende forskere skal rekrutteres.

Den rapport, der har været nævnt flere gange tidligere i dag, og som er udsendt af Akademiet for de tekniske Videnskaber, omhandler jo primært forskningen på det tekniske område. Mange af betragtningerne er meget konstruktive, men der er også nogle af betragtningerne, som man må betragte som tomme slag i luften og fuldstændig gratis udsagn.

Det gælder f.eks. påstanden om, at man skal nå op på præcis 2 pct. af bruttonationalproduktet for at kunne hævde sig blandt de store. Som nævnt flere gange tidligere garanterer det ikke på forhånd, at der bliver mere kvalitet ud af det. Man kan nemlig styre omfanget, man kan selvfølgelig styre, hvilke områder der skal forskes på, man kan også sætte flere penge af til forskeruddannelser, men man kan ikke styre resultaternes kvalitet.

Hvis man skal styre resultaternes kvalitet, må man i gang med nogle af de andre fornuftige ting, som rapporten fra ATV peger på, nemlig at der er problemer med ledelsen på forskningsinstitutterne, der er problemer med, at der ofte foretages sammenlignelig forskning og udvikling, altså regulær overlappning mellem forskellige institutioner eller forskellige virksomheder, og at internationaliseringen ikke er slået kraftigt nok igennem.

En anden ting, som bliver nævnt i rapporten, er, at finansieringen er uoverskuelig, fordi der er for mange finansieringskilder, det hele foregår i mange forskellige cigarkasser. Jeg tror, at man overvurderer mulighederne fra politisk hold for koordinering af disse ting. Vi har også på vores rejse i Holland set, at det hollandske

[Elisabeth Arnold]

forskningsministerium har præcis lige så mange cigarkasser – om ikke flere – som vi har her i Danmark, og de har også problemer med at koordinere deres indsats. Det afskærer dem dog ikke fra at have en større mængde af deres bruttonationalprodukt afsat til forskning og afskærer dem ikke fra at have ganske glimrende kvalitetsforskning.

Jeg tror, at hvis man koordinerer tingene fornuftigt, så vil disse mange cigarkasser ikke nødvendigvis være en hindring for at opnå god kvalitet. Men givet er det, at der kan opnås meget på ledelsesområdet og ved en evaluering, som tager sit udgangspunkt i internationalt anerkendte principper.

Det Radikale Venstre kan naturligvis støtte den dagsorden, som er fremsat af Socialistisk Folkeparti og vore partier. Jeg vil gerne sige, at for mig er det vigtigste ved den dagsorden, der er foreslået, at den vil skabe ro på forskningsinstitutionerne, den vil skabe ro om bevillingerne, og det, som forskningen primært har brug for i øjeblikket, er stabilitet og ro i hvert fald i 4-5 år frem.

(Kort bemærkning).

Mogens Elvensø (FP):

Fru Elisabeth Arnold nævnte et evigt problem, nemlig det om humanister og teknikere. Det er et af de største problemer: Hvem skal styre? Hvis man er tekniker, styrer man ud fra et videnskabeligt grundlag. Hvis man er humanist, kan man bruge sin humanistiske indstilling til fordrejninger, til egne politiseringer.

Jeg kan nævne mig selv som et eksempel: Da jeg tegnede rækkehuse og huse for et almennyttigt boligselskab, var jeg pæn og god i humanisternes øjne; men da jeg begyndte at tegne og bygge dem for mig selv, så var jeg ikke en god humanist mere. Så det er en diskussion, man skal have meget stærkt fat i.

Bladet Ingeniøren har diskuteret, om en opfindelse kan være god eller dårlig. Er ild god eller dårlig? Ja, humanisterne, de kan få det til at være, hvad det skal være; men en tekniker vil aldrig udtale sig om sådanne forhold.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Fru Elisabeth Arnold forsøgte at beskrive baggrunden for fremkomsten af nyhedsbrevet

»Mandag morgen« som fantasiløshed i regeringskontorerne. Det kan jeg ikke være uenig med fru Elisabeth Arnold i; men desværre har fantasiløsheden også præget den finanslov, som Det Radikale Venstre lagde stemmer til, og som indeholdt de såkaldte procentbesparelser – også på forskningen – i indværende finansår.

Fantasiløsheden har fået indpas i hele regeringen, ikke kun i regeringskontorerne, for det er rent faktisk udmøntningen af fantasiløsheden, der fandt sted ved afstemningen om finansloven for 1990. Så det er lidt flot at sige, at de udsivninger, der er sket fra Undervisnings- og Forskningsministeriet, blot kan karakteriseres som fantasiløshed, når det er den konkrete dagligdags politik, som udføres. Det må vi håbe at SF også tager ad notam.

Så vil jeg sige til fru Elisabeth Arnold, som også talte om relationerne mellem offentlig forskning og privat forskning, mellem hønen og ægget, og hvad der kom først, at det, som de meldinger, vi har fået fra erhvervslivet og de virkelige forskningsintensive virksomheder tyder på, er, at de ønsker, at en offentlig forskning skal uddanne nogle dygtige kandidater. Det er grundlaget for, at de kan lave ordentlig forskning i erhvervslivet. Jeg er glad for, at ministeren har taget med i sin redegørelse i dag, at også kvaliteten i kandidaternes uddannelse ligger ministeren på sinde, og derfor er det et utrolig vigtigt grundlag for, at vi kan øge den private sektors forskning.

I forbindelse med omlægningen af aktieselskabsbeskatningen var fru Elisabeth Arnold inde på, at industrien selv havde ønsket den omlægning og fjernelse af de industripolitiske støtteordninger. Det er jo ikke de meldinger, vi har fået hverken fra Industrirådet eller Håndværksrådet i det brev, som tilgik Folketinget i forbindelse med behandlingen her i salen.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Først til hr. Mogens Elvensø, som beskrev sine store problemer ved at blive kaldt for en dårlig forsker: Jeg lagde mærke til, at hr. Mogens Elvensø satte lighedstegn mellem opfindelser og forskning. Hr. Mogens Elvensø diskuterede begrebet, om en opfindelse var god eller dårlig, ikke om noget var god eller dårlig forskning.

Forskning er mange andre ting end opfindelser. Forskning er konkretisering af ny viden, ny

[Elisabeth Arnold]

erkendelse, opfindelse, eller det er gennemskuelig af sammenhænge, som tidligere har været ukendte. Det er ikke bare et spørgsmål om opfindelse af duppeditter, hr. Mogens Elvensø.

Til hr. Frank Jensen vil jeg sige, at jeg er ked af, at Det Radikale Venstre bliver beskyldt for fantasiløshed, men måtte det aldrig blive værre.

Om sammenhængen mellem offentlig og privat forskning vil jeg gerne sige, at det er fuldstændig rigtigt, at der har været en diskussion om, hvem der trækker hvem af sted. Det er klart, at der skal være en produktion af gode, velkvalificerede forskere fra det offentlige uddannelsessystem, som kan finde afsætning i de forskningsintensive virksomheder, som står parat.

Men jeg vil gerne spørge hr. Frank Jensen, hvordan han forestiller sig at man skal håndtere det problem, hr. Frank Jensen nævnte i sit indlæg, nemlig at vi har en pukkel af forskere, som har en bestemt alder, og der er en meget ringe mulighed for yngre forskere for at få ansættelse i de forskellige forskningsinstitutter under det offentlige regi. Hr. Frank Jensen sagde, at man skulle lave en udvekslingsordning mellem det offentlige og det private erhvervsliv af disse ældre forskere. Jeg vil gerne spørge hr. Frank Jensen: Hvilket incitament skulle en privat virksomhed have for at ansætte en forsker, som har gået isoleret på et institut i 20 år og beskæftiget sig med én bestemt lille ting?

(Kort bemærkning).

Mogens Elvensø (FP):

Det er til fru Elisabeth Arnold: Jeg ved da godt, der er forskel på forskning og opfindelser, eller jeg vil hellere sige på forskning og brug af forskning. Vi havde her forleden dag en debat om forskning inden for det levende område, og da udtalte jeg – og det gør jeg også i dag – at forskningen skal være fri; der skal ikke være nogen begrænsninger for, hvad man kan forske i. Det skal ikke være humanister og Det Ethiske Råd, der skal bestemme forskningen.

Derimod skal brugen af forskningen lægges i hænderne på Folketinget, hvis der er nogle af de ting, der skal lovgives om. Det er den store forskel, og det burde fru Elisabeth Arnold have vidst at jeg ville komme op og sige.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg vil gerne spørge fru Elisabeth Arnold, om hun er enig med mig i, at procentbesparelser på 2,3 pct. i indeværende finanslov på de offentlige forskningsressourcer med grønthøstermetoden er fantasiløshed.

Duetoft (CD):

Der er i hvert fald ingen, der skal komme og påstå, at Folketinget ikke diskuterer store og væsentlige emner. Tidligere på dagen klarede vi spørgsmålet om livets afslutning, og nu klarer vi så hr. Mogens Elvensøs problemer med humanisme, så det går jo altså derudad med filosofiske spørgsmål i dag. Jeg ved ikke rigtig, hvilket af spørgsmålene der i virkeligheden er det største, men det kan vi jo diskutere med hr. Mogens Elvensø ved andre lejligheder.

Jeg vil starte med at takke ministeren. Jeg synes, der var mange gode intentioner i ministerens tale her i dag.

Jeg skal da ikke lægge skjul på, at jeg også hoppede lidt i stolen forleden dag, da jeg hørte Radioavis, men så tænkte jeg på, at med alt det gode, ministeren plejer at gå og sige, så var det nok ikke så slømt ment, som det var sagt i Radioavisen omkring disse besparelser.

Jeg er også helt sikker på, at ministeren vil gøre, hvad han kan for at fremme forskningen i Danmark. Og det er ganske væsentligt, at vi gør det, for vi har jo det indre marked forude. Vi fristes nok til i Danmark at koncentrere os lidt vel meget om nogle rent tekniske ting i forbindelse med det indre marked, så vi glemmer den bredere diskussion.

Forskningsdiskussionen er et ganske naturligt led i den bredere diskussion, for hvis vi ikke har en ordentlig forskning i Danmark, så kan vi ikke klare den konkurrence, vi kommer ud i efter 1992. Derfor drejer det sig om to ting. Det drejer sig om på den ene side at udnytte og være med i de forskningsprojekter, der findes i EF, og på den anden side naturligvis at lave den hjemlige forskning af høj kvalitet.

Og dér synes jeg nu nok, som debatten er skredet frem indtil nu, at man har glemt at gribe fat ved ondets egentlige rod, når der er sat spørgsmålstegn ved forskningens kvalitet i Danmark. Forskningens kvalitet afhænger jo altså helt i bund af vores uddannelsessystem fra folkeskolen over gymnasiet og videre i de vide-

[Duetoff]

regående uddannelser. Det er hele det spekter, der er med til at afgøre, om vi får god forskning eller ikke får god forskning.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at CD stadig væk er af den opfatelse, at vores folkeskole ikke har den kvalitet, den bør have, og at man stadig væk lider lidt for meget af det dér med, at alle skal være lige og ingen må vise sig frem for andre og alle de forskellige ting. Og det samme gælder gymnasiet, hvor vi mener, at det er en forkert linje, at alle skal i gymnasiet. Vi mener, at gymnasiet skulle være langt mere elitært og dermed styre frem mod de højere uddannelser, som også kan kræve nogle opstramninger.

Styrelsesloven har været nævnt mange gange i debatten i de foregående år, og hvor mange ulykker der egentlig skete, da man i sin tid begyndte at få alt og alle til at afgøre, hvad der skulle forskes i og om, og hvem der skulle ansættes, og hvad ved jeg. Den diskussion skal man også have med, når man diskuterer forskning.

Jeg vil godt understrege, at for os er forskningen i meget høj grad løsrevet fra undervisningen. Vi har ikke den frygt, som nogle har, for, at disse ting skal kobles sammen. For os at se skal en god forsker ikke hæmmes af, at han er en dårlig underviser.

Centertanken er jo blevet meget moderne. Der er næsten ikke det lokalområde, der ikke taler om, at man skal have et center, hvor der skal foregå forskning. Jeg oplevede for nylig, at Københavns Amtsråd nu ville til at lave et forskningscenter. Samtidig har jeg hørt, at man også vil lave et ved Roskilde, og man vil formentlig også lave dem andre steder. Jeg vil gerne advare imod, at vi laver for mange, for jeg er ret sikker på, at hvis vi får for mange af den type centre, sker der simpelt hen det, at de alle sammen bliver halvgode i stedet for nogle færre, der bliver helgode.

Vi har altså hårdt og brutalt sagt ikke brug for de halvgode. Det er ikke det, der kan være grundlag for en politik. Jeg vil godt bede ministeren om at svare mig på, om han ikke er enig med mig i det synspunkt, og om regeringen ikke kan udsende nogle signaler om det.

Jeg glæder mig over – det er faktisk med udgangspunkt i hr. Mogens Elvensøs indlæg – at de politiske ansættelser, jeg i hvert fald oplevede på universitetet i sin tid, og som måske delvis har ført til den alderssammensætning, der er

i forskerkorpset i øjeblikket, er holdt op. Man ansætter ikke længere folk ud fra, om de nu var på den ene fløj eller på den anden fløj, og hvor godt det nu var, som man gjorde i begyndelsen af 1970'erne. Man er faktisk nu begyndt at kigge på kvalifikationer. Det medfører selvfølgelig så, at vi sidder med mennesker nogle steder, der ikke har og aldrig har haft dem, men som blev ansat for andre gode gerninger. Det er selvfølgelig et problem, men det løser sig vel efterhånden, når vi i dette land også har fået en glasnost gennemført, sådan at det faktisk er et kvalifikationsgrundlag, det her drejer sig om.

I forbindelse med samarbejdet mellem offentlige institutioner og private virksomheder kan det da være meget interessant at diskutere, hvem der kommer først, og hvem der trækker hvem, og alle disse ting. Men jeg vil gerne advare imod, at det bliver en ideologisk debat, jeg vil gerne advare imod, at man af en eller anden grund vil have hovedforskningen liggende i det offentlige eller omvendt, at man af en eller anden grund vil have hovedforskningen liggende i det private erhvervsliv. Efter vores opfattelse er det et klart samspil mellem det offentlige og det private. Vi ønsker ikke den store tipning til fordel for det private, som ministeren nogle gange har lagt op til, alene ud fra en ideologisk holdning. Vi vil gerne se, om det virkelig er der. Vi tror på, at der er forskningsområder, der ikke vil blive fremmet i det private erhvervsliv, hvor vi stadig væk er nødt til at have et stærkt offentligt forskningssystem, der gør, at disse ting kan blive opfyldt.

CD har den opfattelse, at vi skal satse på de områder, hvor vi er gode. Det er vi bl.a. på miljøområdet. Her har jeg engang haft muligheden over for miljøministeren og vil også gerne gøre det over for forskningsministeren for at sige, at man eksempelvis godt kunne tænke sig Nordsøen lavet om til en form for laboratorium. Vi havde oppe i forbindelse med Nordsøkonferencens forberedelse, at man satsede på dér at lave en miljøudvikling, der gjorde, at vi kunne vise, hvilke problemer vi faktisk kunne løse. Jeg tror, at der vil være eksport på længere sigt i det. Vi skal satse ganske hårdt både via bevillinger og ved andre initiativer på at gøre det område, der miljømæssigt er hårdt ramt, til et område, hvor vi forsøger med nye teknologier og dermed kommer i spidsen.

[Duetoff]

Energiområdet er også vigtigt i denne sammenhæng, men dér må jeg sige, at man herhjemme af og til fører energipolitik, som om det er – ja, jeg ved ikke rigtig; det, jeg egentlig mener om den, tør jeg ikke sige fra talerstolen, for det kan være, formanden retter mig – men en gang imellem undrer det mig lidt. Der er ting i den danske energipolitik, der virker som møllestenene på energipolitikken. Jeg vil godt komme med et eksempel. Det svarer lidt til medicinal-eksemplet tidligere. Jeg mangler lidt sammenhæng i det, man siger her. Jeg mangler f.eks. den sammenhæng, når regeringen på energiområdet kræver så meget naturgas og siger, at nu skal kulkraften gå over til naturgas, og nu er alt det jo godt, at vi, når vi samtidig ved, at vi teknologisk i rensning af kullet var i spidsen, sætter den forskning i stå ved at skifte energikilde herhjemme og meddeler elværkerne, at forskning i røgensning, og hvad ved jeg, er stoppet. Det betyder, at vi langsomt, men sikkert sækker agterud. Forskning har altså også noget at gøre med de andre politikker. Forskning har altså også noget at gøre med, at vi på nogle andre områder skal prioritere sådan, at det, vi faktisk er gode til, er vi med til at videreudvikle. Jeg vil godt opfordre regeringen til, at man tænker lidt bredere i den sammenhæng.

Man har et meget stort spørgsmål omkring Østlandene lige i øjeblikket. Jeg har både på besøg i Østlande, men også på en række konferencer, bl.a. i NATO-regi, oplevet Østlandenes forskere tigge og bede om kontakter. Det, der mangler, er udveksling af synspunkter, er at komme i karambolage med os andre. Jeg mødte nogle forskere fra et stort center nede i det midterste Sovjet. Deres største problem var, at de ikke havde en telefax, for uden en telefax dér kunne de faktisk ikke komme i kontakt med de vestlige forskere, de kunne spille op imod, og dermed både gavne os og dem. Jeg vil gerne opfordre regeringen til, at man tager udgangspunkt i et samarbejde også med utraditionelle lande. Jeg mener selvfølgelig ikke, man skal gå ind på områder, der kunne være sikkerhedspolitisk betænkelige, men jeg mener, at man godt kunne udvide forskningssamarbejdet østover en hel del.

Jeg mener også, man skal støtte utraditionelle områder. Her må jeg sige, at dér er jeg meget uenig med hr. Mogens Elvensø, der nærmest vil afskaffe dansk humanistisk forskning. Jeg sy-

nes, at det eksempel, der blev nævnt her om Slavisk Institut, var ganske væsentligt. Jeg mener også, at man inden for Historisk Institut kunne komme med en lang række eksempler. Jeg er da sikker på, at mange politiske fadæser i Danmark kunne være undgået, hvis man havde forsket lidt i historien. Men vi skal også få stoppet hetzen mod humanismen, hetzen mod det, der ikke kan måles og vejles.

Det er et meget vigtigt signal at sende ud herfra. Det er jo dér, vi har nogen styrke i det danske forskningsmiljø også. Jeg forstår slet ikke hr. Mogens Elvensø, når han siger, at man f.eks. skal skære ned på den økonomiske forskning eller den sociale forskning. Det forstår jeg ikke noget af. Det er da bl.a. den sociale forsknings skyld, at vi i dag ved, hvordan vores fattigdomsbillede er. Det er da en meget rar viden at have, før Folketinget begynder at lave ny lovgivning, og den slags er da helt uundværligt. Så jeg mener, at man i høj grad stadig skal støtte den utraditionelle forskning og ikke bare satse på det, som har direkte med erhvervslivet at gøre.

Jeg vil godt slutte med at sige, at vi er enig i Socialdemokratiets dagsorden, men vi stemmer for hr. Rahbæk Møller m.fl.s dagsorden, og det gør vi såmænd, fordi vi er ret sikre på, at det, man vil, netop er at indgå et forskningsforlig. Det kan være en god ting. Vi vil gå ind i de forligsforhandlinger med det sigte at bevare bevilningerne, som de er, og sørge for, at der ikke bliver nedskæringer på forskningsområdet. Det er jo sådan, det har vi jo prøvet med regeringen og med andre, at hvis vi vil være med i den slags forhandlinger, og hvis man ikke har stemt for den dagsorden, der danner grundlag for forhandlingerne, kommer ministrene altid og siger: I er udenfor, I får ikke lov at være med. Vi vil gerne være med, for vi vil gerne være med til at sikre, at de forhandlinger ender i det resultat, som Socialdemokratiet har forsøgt med deres egen dagsorden.

Lysholm Christensen (KRF):

Forskningens formål er systematisk at tilvejebringe ny viden og at anvende allerede tilvejebragt viden i nye sammenhænge.

Forskningen kan både ansues som produkt og som proces. Såvel produkterne som processerne har samfundsmæssig betydning. Når kvaliteten af forskningen skal vurderes, gælder det om både at vurdere den som produkt og som

[Lysholm Christensen]

proces. Kvalitetsspørgsmålet er dobbelt. Vi kunne spørge, om vi i Danmark har en forskning, som yder tilfredsstillende resultater, og har vi i dansk forskning processer i gang af høj kvalitet?

Forskningsprocessen er langsigtet. Man må ikke regne med, at en forskningskvalitet vil kunne vurderes endeligt før efter en årrække. Derfor kan man godt være i en situation med mange forskningsresultater af høj kvalitet, selv om forskningsprocessens kvalitet i realiteten er aftagende.

Kvaliteten i forskningen forudsætter 4 ting. For det første, at institutioner og centre er bemandede med aktive forskere. For det andet, at forskningsmiljøerne fungerer stabilt. For det tredje, at forskerne ikke belastes med mange ikkeforskingsrelevante opgaver og for det fjerde, at der løbende foretages en forskningsevaluering.

Der bør skelnes mellem forskning i den offentlige sektor og forskning i den private sektor. Angående den sidste vil jeg blot nævne, at jeg finder det væsentligt, at staten via gunstige skatteregler og samarbejdsrelationer søger at fremme forskningen i den private sektor.

Forskningsministeren var inde på i sin tale, at det var blevet fremhævet som noget positivt, at selskabsskatten er blevet nedsat fra 50 til 40 pct. Det kan jeg være enig med ministeren i, men samtidig må vi notere, at der er faldet en del støtteordninger væk i relation til vores erhvervsliv. Derfor kan vi ikke sige, at der uden videre er nogen garanti for, at det, der bliver vundet på selskabsskatten, vil blive omsat i øget forskning i den private sektor.

I øvrigt vil jeg koncentrere mig om forskningen i den offentlige sektor og især ved de højere læreanstalter, da det er dér, problemerne for mig at se er størst.

Først bemandingsproblemet. Blandt hovedproblemerne for dansk forskning kan man nævne den skæve aldersfordeling blandt forskerne. Der er brug for erfarne forskere, men der er også brug for en stadig tilførsel af unge forskere til miljøerne. Derfor skal vi fortsat udbygge forskeruddannelsen og sikre forskerrekutteringen. Konkret burde man efter Kristeligt Folkepartis mening forlænge forskerrekutteringsplanen og etablere attraktive fratrædelses- og aftrapningsordninger for ældre forskere.

Det andet hovedpunkt i min tale går på de stabile forskningsmiljøer. Forskningskvaliteten er meget afhængig af, at stabiliteten i forskningsmiljøerne er i orden. Man bør derfor gøre bevillingerne til forskningen mere stabile. Man må vide, hvad man har at bruge en årrække frem. Bevillingerne til institutionerne bør ikke i så høj grad som nu afhænge af antallet af studerende, men ligge mere fast. Når der ansættes forskere for puljemidler, må man sikre, at den pågældende forskning også vil kunne videreføres, når puljebevillingerne er ophørt. Der skal derfor sikres midler til forskningsomstilling m.v.

Der bør i højere grad sættes på bevillinger til institutionerne end på puljer til ofte relativt modeprægede forskningsinitiativer.

Når det gælder spørgsmålet om forskningstiden, burde det være en selvfølge, at folk, som staten ansætter til at forske, også får lov til at bruge deres arbejdstid til forskning. Det er desværre ikke en selvfølge. Mange forskere på de højere læreanstalter må bruge en stadig større del af deres arbejdstid på administration og undervisning. Der er i de senere år gennemført såkaldte rationaliseringer, som har betydet, at der på læreanstalterne skal undervises flere studenter pr. ansat lærer/forsker. Vi må se i øjnene, at dette har betydet en reduktion af den del af den enkelte forskers arbejdstid, som kan benyttes til forskning. Hertil kommer de mange puljemidler m.m. De har gjort det nødvendigt, at der på institutioner bruges megen forskningstid til at skrive ansøgninger, og at der på landsplan afsættes et betragteligt antal forskere til at bedømme disse ansøgninger.

Kristeligt Folkeparti mener, at der ikke bør inddrages mere forskningstid til undervisning på læreanstalterne. Det er meget sandsynligt, at vi har brug for mere undervisning på læreanstalterne, men vi må se i øjnene, at det har en pris. Det er væsentligt, at den danske tradition for en tæt forbindelse mellem undervisning og forskning videreføres, men det bør ske på en sådan måde, at den enkelte lærer/forsker kan bruge nogenlunde samme del af arbejdstiden til de to aktiviteter.

Vi mener også, at der bør foretages en decentralisering af styringen af en større del af forskningen. Der bør oprettes forskningsudvalg med et eget budget ved de enkelte institutter, idet de tildelte midler bør afhænge af en central forskningsevaluering.

[Lysholm Christensen]

Til sidst om forskningsevalueringen. Selv om det er vanskeligt, må man centralt og løbende forsøge en forskningsevaluering efter så vidt muligt ensartede kriterier. Grundlaget for evalueringen bør være de enkelte institutters årsrapporter, som bør indeholde en oversigt over publikationer, patenter, praktiske resultater i erhvervslivet, ulandsindsats m.m. Den målestok, som anlægges centralt, bør være internationalt orienteret. Fordelingen af midler til de enkelte institutters forskningsudvalg kunne forsøgsvis foretages på grundlag af den foretagne forskningsevaluering.

Til slut vil jeg lige knytte et par kommentarer til den del af debatten, der har drejet sig om den presseomtale, der var i går om 10 pct.-nedskæringen i forskningsmidlerne. Vel vidende, at disse tal er BO-tal på finansloven, må jeg dog konstatere, at disse naturligvis ikke er vedtaget af Folketinget. Vi er i hvert fald i Kristeligt Folkeparti meget opmærksom på, at det er et skidt signal at udsende i en tid, hvor vi vil styrke konkurrenceevnen, at der skal spares på forskningsindsatsen i den offentlige sektor. Derfor vil vi være meget opmærksomme på, at de steder, hvor der er puljer, der udløber, må vi finde nye projekter, vi kan sætte i gang, således at vi ikke sækker bagud i forhold til de lande, vi normalt sammenligner os med. Vi er i forvejen på et lavt niveau, når det gælder forskningsindsats. Det er en uheldig politik, set fra vores side. Vi må styrke indsatsen.

Så skal jeg blot meddele, at vi naturligvis som medforlagsstiller støtter den dagsorden, der er foreslået af hr. Rahbæk Møller m.fl.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Af hr. Lysholm Christensens sidste ord forstår jeg ikke tilkendegivelsen af, at Kristeligt Folkeparti nu vil stemme for den dagsorden. Sidste del af Kristeligt Folkepartis ordførers tale fremstod som en klar tilslutning til den socialdemokratiske dagsorden, nemlig at der ikke skal foretages drastiske nedskæringer på de offentlige forskningsressourcer frem til 1993.

Jeg skal blot spørge hr. Lysholm Christensen, om det er korrekt, at det skal forstås derhen, at hvis den socialdemokratiske dagsorden kommer til afstemning først, er Kristeligt Folkeparti klar til at stemme for den socialdemokratiske dagsorden.

(Kort bemærkning).

Lysholm Christensen (KRF):

Jeg skal straks bedrøve hr. Frank Jensen med, at vi ikke kan stemme for Socialdemokratiets dagsorden, selv om den kommer til afstemning først. Vi er opmærksom på, at der i BO-tallene er nogle nedskæringer. Vi synes ikke, at det er den rigtige linje at lægge. Vi vil prøve at påvirke den tendens, når der skal snakkes finanslov til efteråret. Vi mener derfor ikke, at vi kan stemme for Socialdemokratiets dagsorden.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Det beklager jeg naturligvis. Jeg vil gerne rette en tak til ordføreren for CD for tilslutningen til den socialdemokratiske dagsorden, men jeg vil alligevel også rette en tak til Kristeligt Folkeparti for, at man trods alt er enig i substansen i den socialdemokratiske dagsorden.

Men det giver mig anledning til at føle en stadig utryghed ved, at vi vedtager en dagsorden i dette hus, som de partier, der stemmer for, lægger vidt forskellige ting i. Det bekymrer mig, at hr. Rahbæk Møller for SF mener, at stabilitet i det økonomiske grundlag er lig med vækst, at Kristeligt Folkepartis ordfører mener, at stabilitet i det økonomiske grundlag er i hvert fald lig med ikkenedskæringer, og for undervisnings- og forskningsministeren er stabilitet i det økonomiske grundlag direkte grundlag for en reduktion med 10 pct. Jeg forstår ikke, at man vil lægge stemmer til en dagsorden, og hvorfor der overhovedet skal vedtages en dagsorden i dag med et sådant grundlag. Der er ingen ude på institutionerne – de vil være lige så uafklarede, som før denne dagsorden blev foreslået i Folketinget, og hvis den vedtages – der ved, hvad det økonomiske grundlag er 3 år frem. Man ved, at der er et mål for regeringen om at reducere med 10 pct., man ved, at der er et ønske fra SF om at øge. Det er der også fra Socialdemokratiets side, og det står vi fast på. Det tør vi også lægge frem her i Folketinget til afstemning.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg synes, hr. Frank Jensen skal lade være med dette partipolitiske pindehuggeri. Det, det drejer sig om, er, at der nu er en chance for at få

[Duetoft]

en aftale med regeringen om, at man indgår nogle forhandlinger om et langsigtet forskningsforlig. Det vil vi gerne være med til. Det vil vi gerne snakke om, for vi er faktisk af den opfattelse, at langsigtede forlig på en lang række områder er en god ting, fordi det skaber stabilitet.

Så må jeg sige til hr. Frank Jensen: Hvad er vores alternativ? Vores alternativ er åbenbart ikke et flertal, fordi Kristeligt Folkeparti nu har meldt, som de har. Men havde Kristeligt Folkeparti meldt anderledes, havde alternativet altså været, at 4 partier kunne skabe et flertal uden stabilitet. Det ønsker vi faktisk ikke. Vi vil hellere i forhandlinger med regeringen og sikre nøjagtig det samme mål, som hr. Frank Jensen har talt for. Det er baggrunden for det. Vi er ganske godt tilfreds med, at vi gør det på den måde.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg skal blot spørge Kristeligt Folkepartis ordfører, om de sidste bemærkninger fra hr. Duetoft ikke giver anledning til fornyede overvejelser om stemmeafgivelse på dagsordenene. Derudover vil jeg sige til hr. Duetoft, at Socialdemokratiet ønsker at få et stort forskningspolitisk forlig her i huset på samme måde, som Socialdemokratiet har lagt vægt på, at vi har et forsvarsforlig som grundlag for at øge Danmarks sikkerhed, fordi det har meget stor betydning for sikkerhed og suverænitæt i Danmark, at vi har en bred konsensusløsning omkring forsvars- og sikkerhedspolitik.

På samme måde mener vi faktisk, at forskningspolitikken spiller en lige så væsentlig rolle som sikkerhedspolitik og forsvarspolitik. Det burde vi også kunne lave et langsigtet forlig om. Regeringen har som grundlag at reducere med 10 pct. i indeværende finanslov, hvilket hr. Duetoft og CD heldigvis ikke har andel i, og har indført samme grønthøstermetode på de offentlige forskningsressourcer. Når det er sådan, mener vi, at det alternative flertal, som nu har tegnet sig af ordførerne, som står her rundt om talerstolen, burde kunne have stået sammen og sagt, hvad vi har sagt til undervisnings- og forskningsministeren i dag: Der er et flertal her i Folketinget, som ønsker at øge de offentlige forsknings- og udviklingsressourcer i de kommende år – ikke at reducere dem.

(Kort bemærkning).

Lysholm Christensen (KRF):

Jeg skal blot sige til hr. Frank Jensen, at jeg ikke har ændret synspunkt efter hr. Duetofts indlæg. Tværtimod må jeg give hr. Duetoft ret i, at det, vi trænger til nu, er at få lavet et langsigtet forlig om disse ting, få skabt sikkerhed og stabilitet, så forskerne ved, hvad de har at rette sig efter. Det mener vi faktisk bedst vi kan gøre sammen med den nuværende regering, fordi det også skal ses i sammenhæng med f.eks. skattelovgivningen, således at vor private sektor får mulighed for at investere noget mere i forskning. Det har altså ikke ændret mit standpunkt.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Hr. Frank Jensen og jeg er enige i én ting, nemlig at vi skal have et langsigtet forskningsforlig. Men der er den vigtige forskel på hr. Frank Jensen og CD, at vi ønsker det med regeringen; hr. Frank Jensen ønsker det uden om regeringen. Vi synes faktisk, at det er ganske rimeligt, at regeringen er inddraget i dette, og det vil vi have nøjagtig samme holdning til, når Socialdemokratiet engang ad åre kommer i regering. Til den tid vil vi heller ikke komme rundt og lave en masse alternative flertal uden om regeringen, for det har ikke nogen idé. Ideen må være, at de mennesker, der faktisk sidder på indflydelsen i administrationen og har med de forskellige koordinationer at gøre, inddrages i de forlig. Det er det valg, vi har truffet i dag, og det synes vi er rigtigt.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Som vi har tilkendegivet, havde vi gerne set Socialdemokratiets dagsorden vedtaget. Det er der ikke flertal for. I denne situation synes jeg, det er ærgerligt, at Socialdemokratiet ikke er med i det flertal, der vedtager den brede dagsorden. Nu skal der så føres forhandlinger om at skabe øget stabilitet, som ikke betyder – det vil jeg gerne understrege – at SF skriver under på, at vi ikke senere, når der er anden parlamentarisk mulighed for det, forøger niveauet endnu mere. Det er et minus, fordi det er stabilitet, vi sigter efter; det er ikke nedskæringer.

[Rahbæk Møller]

Det er klart, at der ville efter den udveksling, der lige har været, hvis Socialdemokratiet var med, blandt partierne være et flertal, der ud over stabilitet faktisk ville skabe på et højere niveau. Det er lidt ærgerligt, hvis Socialdemokratiet melder sig ud af beslutningstagerne i dag.

Tredje næstformand (Povl Brøndsted):

En sidste kort bemærkning til hr. Frank Jensen.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Det bekymrer mig, når formanden for Folketingets Forskningsudvalg siger, fordi et parti – Folketingets største parti – fremsætter en dagsorden, som vi kan stå bag, og som folk kan læse ud af hvad der menes med: at vi også ønsker et bredt forskningspolitisk forlig, at vi så skal sættes uden for døren, fordi vi ikke stemmer for en dagsorden, hvor folk ikke kender indholdet. Det er det, der er problemet, hr. Rahbæk Møller. Det er den dagsorden, som hr. Rahbæk Møller i dag har foreslået, og som i sidste uge syntes at være en fornuftig dagsorden til at få et bredt forskningspolitisk forlig, der i dag totalt har ændret indhold og grundlag, fordi det endnu en gang fra undervisnings- og forskningsministerens side er bekræftet, at der skal reduceres med 10 pct., og det er grundlaget for stabiliteten.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg har bekræftet, at der står det i finansloven, som der står. Det er vel ikke nogen voldsom nyhed.

Bortset fra en del ørkesløs polemik har jeg været meget glad for denne debat. Forespørgsleens ordlyd var: »Hvilke planer har regeringen om at styrke kvaliteten af dansk forskning?« Vi er mange, som har holdt os til det emne, stort set. Der er blevet sagt mange gode ting, som kan være af nytte for det videre arbejde, og som også kan give et pejlemiddel med hensyn til, hvor der er bred forståelse for at gøre en indsats.

Jeg vil gerne takke hr. Rahbæk Møller, som både tog initiativ til debatten og til dagsordenen. Jeg betragter dagsordenen som en opgave, en forpligtelse, en spore, en inspiration, et signal om mulighed for bredt samarbejde.

For Socialdemokratiet kan dagsordenen så måske være en påmindelse om, at partiet risikerer ensomhed, hvis enhver lejlighed skal bruges til ufrugtbart polemik, som ikke fører nogen steder hen.

Vi ved alle sammen, at SF og regeringen ser forskelligt på udgifter og skatter, men det udelukker ikke, at vi kan samarbejde på andre felter af stor betydning, bl.a. for dansk forskning.

Jeg fornemmer, at der i hvert fald i et vist omfang er bred tilslutning til regeringens tanker om, at vi må forsøge at koncentrere kræfterne i dansk forskning. Der er også tilslutning til internationaliseringen, til, at vi skal have evalueringer og herunder ikke mindst internationale evalueringer, at vi skal satse yderligere på forskeruddannelsen og bruge mulighederne i spændende tværfagligt samarbejde, at vi skal have både centre med og centre uden mure, og at vi skal fortsætte den professoratspolitik, der gradvis er bygget op gennem 1980'erne. Jeg fornemmer endvidere, at der er bred opbakning til, at vi skal bruge det nye rådgivningsapparat, vi har fået med Forskningspolitisk Råd i spidsen, at vi skal styrke forskningsledelsen, og at vi skal have mere stabile økonomiske vilkår for forskningsinstitutionerne.

Det er i virkeligheden ikke så lidt, når man tænker igennem, hvor stor en betydning forskningen har, og hvor vigtigt det er, at der er bred opbakning bag de mekanismer og de foranstaltninger, der bringes i anvendelse på forskningsområdet.

Jeg er enig med hr. Duetoft om, at det ville være kedeligt, hvis forskningen nu spredes rundt på alle mulige amtskommunale forskningscentre. Nu er der jo meget, man kalder »forskning«, og som måske skulle kaldes noget andet, så jeg vil ikke på forhånd lyse alle sådanne centre i band. Men måske burde der tages patent på ordet »forskning«, sådan at ikke alle kan bruge det ord. Det er nemlig et meget højtideligt ord, som bør forbeholdes ganske specielle aktiviteter, som opfylder helt særlige krav om nøjagtighed og redelighed i fremlæggelsen og i undersøgelsesmetoderne.

Hr. Lysholm Christensen pegede på problemerne med forskernes megen tidsspilde, når det gælder administration. Jeg kan oplyse, at han har mere ret, end han aner. Der er undersøgelser på vej, der viser, at tidsforbruget til administration er endnu større, end nogen af os hav-

[Undervisnings- og forskningsministeren]

de drømt om. Det er nok et tema, vi bør vende tilbage til: Hvordan sikrer vi, at de gode forskere bruger tiden på forskning?

Jeg kunne nævne mange andre ting, der har været nævnt i diverse ordføreres taler, men jeg vil slutte med kort at sige lidt om pengene, fordi der nu har været talt så meget om dem. Jeg kan bekræfte, hvad fru Elisabeth Arnold sagde, at nedgangen i bevillingerne i de sidste budgetoverslagsår bl.a. skyldes udløb af programmer. Det gælder på industriministerens område, det gælder på miljøministerens område og i et vist omfang også på mit område.

Jeg vil også gerne bekræfte, at jeg som et nogenlunde normalt menneske, der har ansvaret for forskningen, naturligvis gerne ville have flere penge til forskning. Jeg kan oven i købet oplyse, at det slet ikke er umuligt, nemlig hvis Folketinget vil være med til at omprioritere til fordel for forskningen. Vi har et samlet uddannelses- og forskningsbudget i Danmark, som udgør en større andel af nationalproduktet end i noget andet land i verden, men vi har valgt – og det har dette Ting valgt – at prioritere uddannelsesstøtte og små hold i folkeskolen højere end forskning. Det er helt i orden, men man skal bare ikke komme og sige, at det ikke ville være muligt at gavne forskningen inden for de bevillinger, der er. Naturligvis ville det være muligt. Så skal jeg ikke sige mere om den sag.

At der er uenighed mellem bl.a. SF og regeringen om udgifter og skatter, er der intet nyt i, men det er glædeligt, at vi på trods af denne forskel kan indrette det sådan, at vi dyrker denne uenighed på visse dage, og dér skal der være slagsmål, og dér skal der træffes afgørelser, men så kan vi på andre dage alligevel drøfte og løse vigtige spørgsmål. Sådan skal det være i et velfungerende parlament!

Rahbæk Møller (SF):

Det lykkedes ikke helt at holde debatten kun om kvalitet og holde budgetdiskussionen udenfor, og det var heller ikke ventet, for med de budgetudsigter, der ligger for forskningen, var det at vente, at det også ville indgå i debatten, men ikke desto mindre må jeg konstatere, at stort set alle ordførere har forholdt sig til kvalitetsproblemet og er kommet med bemærkninger dertil.

Jeg vil også konstatere, at vi får en dagsorden, som hr. Frank Jensen godt nok siger ingen

kender indholdet af, hvilket er rigtigt, når hr. Frank Jensen mener budgetniveauet, for det står der ikke i dagsordenen. Men der står det, der står, nemlig at institutionerne får mere ro, og det har de bedt om. Jeg husker, at hr. Erling Jensen engang i en diskussion med Lægevidenskabeligt Forskningsråd, hvor de bad om ro, sagde, at de kunne få mere ro, men ikke mere fred. Og det er lige netop det, de får. De får bedre mulighed for ledelse, de får mindre bureaukrati og til gengæld flere evalueringer og bedre forskeruddannelse. Det er det, der står i dagsordenen.

Desuden er der blevet konstateret et flertal – ikke ved en afstemning, men ved drøftelserne her – som går imod yderligere nedskæringer på forskningen. Jeg synes også, det er værd at konstatere, at der er dette flertal.

Hr. Frank Jensen var utilfreds med, at jeg har sagt, at nu havde Socialdemokratiet meldt sig ud af forhandlingerne. Jeg vil gerne lige konstatere, at det ikke er SF, der melder Socialdemokratiet ud af forhandlingerne, for vi ser gerne Socialdemokratiet med, uanset hvordan partiet i øvrigt stemmer til dagsordenen, men SF har meget ofte været udsat for, at når det var os, der stemte imod en dagsorden, er vi automatisk blevet lukket ude, så er vi ikke et parti, man taler med. Men det er ikke os, der fastholder den tradition. Hvis den tradition kan brydes, så meget gerne for os.

Frank Jensen (S):

Det er jo ret interessant en dag, hvor vi skal diskutere kvalitet i forskningen, at man så må spørge sig selv om, hvad kvaliteten er i den dagsorden, som hr. Rahbæk Møller på SF's vegne har taget initiativ til fremsættelsen af under denne debat.

Vi kan ikke forstå det anderledes – heller ikke efter de sidste bemærkninger fra hr. Rahbæk Møller – end at dette her drejer sig om for SF at få sat nogle forhandlinger i gang med en regering, som i bund og grund har en anden forskningspolitisk opfattelse end den, SF traditionelt giver udtryk for, og som man har skrevet programmer om. Her har vi altså en situation, hvor SF går mere efter kvantiteten end kvaliteten for at få sat nogle forhandlinger i gang uden at vide, hvad det er, der menes med begrebet stabilitet, i det økonomiske grundlag.

[Frank Jensen]

Det er ærgerligt, for der er, som hr. Rahbæk Møller selv konstaterer i dag, et parlamentarisk flertal her i salen for, at det kunne være gået anderledes. Hvis dette parlamentariske flertal i dag ville have benyttet debatten til at sige: Dette her drejer sig om at give et kvalitetsløft i vores forskningspolitik på vore forskningsinstitutioner, sådan at vi kan udstikke nogle langsigtede økonomiske rammer, og det flertal har tilkendegivet, at man ønsker ikke at udsætte institutionerne for besparelser på 10 pct., hvorfor skal det flertal så sætte sig ned og forhandle med en undervisningsminister, som i bund og grund ønsker at reducere de budgetter, vores forskningsinstitutioner får udstukket?

Undervisnings- og forskningsministeren lagde ikke engang vægt på, at det i 1987 lykkedes Socialdemokratiet og den daværende regering at øge bevillingerne til grundforskningen. Det var bare sædvanlig socialdemokratisk polemik, blev det beskrevet som; vi kunne alligevel ikke præstere noget. Socialdemokratiet præsterede – i modsætning til SF – det, at der kom 70 mio. kr. ud til øget grundforskning på forskningsinstitutionerne.

Men for SF drejer det sig altså om at komme ind i varmen med undervisningsministeren og få lov at sidde og være med til at bestemme, hvor slemt det skal se ud i de kommende år på institutionerne, altså fordele elendigheden mellem institutionerne, fordi målet er en reduktion på 10 pct. af de samlede forsknings- og udviklingsressourcer.

Socialdemokratiet har bestemt ikke meldt sig ud. Socialdemokratiet har fremlagt en handlingsplan for vores videregående uddannelsesinstitutioner og forskningen til behandling her i Folketinget. Vi har i denne folketingssamling fremsat et beslutningsforslag om at øge dansk indsats og aktivitet over for EF's rammeprogrammer. Socialdemokratiet er det parti, der i de sidste to folketingssamlinger har fremsat forslag til direkte aktivitet over for det forskningspolitiske område.

Hvis hr. Rahbæk Møller og SF ønskede at lave et bredt forskningspolitisk forlig, kunne man sammen med det flertal, der har tilkendegivet, at det eksisterer i Folketinget i dag, være gået sammen om at indlede forhandlinger om dette igennem vedtagelse af en fælles dagsorden i Folketinget i dag.

Men det har ikke fra SF's side været ønsket. Ønsket har været at komme til at sidde ovre i Undervisnings- og Forskningsministeriet og få lov at være med til at flytte rundt på minusserne på kontiene.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Der er desværre det lille problem ved det flertal, som både hr. Frank Jensen og jeg har konstateret i dag, at begge de to andre partier tydeligt har erklæret, at de ikke lavede flertal uden om regeringen, og derved synes det at være svært at bruge dette flertal til noget som helst.

Som jeg også tidligere har sagt: Hvis Socialdemokratiet var i stand til faktisk at få et flertal bag sin dagsorden, ville det ikke være os, der stillede os i vejen for det. Tværtimod. Vi ville stemme for den, hvis den kom til afstemning. Det har vi hele tiden sagt.

Hr. Frank Jensen sagde, at vi vil sidde ovre i Undervisnings- og Forskningsministeriet og fordele nedskæringerne. Nej, vi vil ikke. Vi vil være med til at foretage nogle kvalitative ændringer. Vi skriver ikke under på nogen nedskæringer. Vi vil til enhver tid fastholde, at vi, i det øjeblik der er et andet flertal i dette Ting – et flertal for at gøre tingene bedre – vil være med til at gøre tingene bedre.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg forstår altså ikke hr. Frank Jensen. Nu har vi under hele denne debat prøvet at koncentrere os om kvalitet i forskningen og ikke om de midler, der skal bruges. Alligevel dokumenterer hr. Frank Jensen Socialdemokratiets store omsorg for kvaliteten i forskningen ved at fremhæve 70 mio. kr., som man for 2 år siden fik bevilget til grundforskning i ét eneste år.

Hvad tror hr. Frank Jensen de 70 mio. kr. er blevet brugt til? Har hr. Frank Jensen nogen som helst dokumentation for, at de er blevet brugt til en kvalitativ forbedring af dansk grundforskning? Og tror hr. Frank Jensen ikke, det ville være rart for forskningsinstitutionerne, hvis de fik en langsigtet plan, der sagde: I de kommende 4-5 år har I de og de forhold at arbejde under, i stedet for at give dem 70 mio. kr. det ene år og ikke give dem det næste år?

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg vil gerne sige til fru Elisabeth Arnold, at det ikke var Socialdemokratiet, der hindrede, at der kom en videreførelse af bevillingen på de 70 mio. kr. til grundforskningen. Det var Det Radikale Venstre, der efter finanslovaftalen 1987 gik ind i en regering, som ikke ønskede at videreføre realiseringen af øgede midler til grundforskningen.

Dernæst vil jeg gerne spørge hr. Rahbæk Møller, om det ikke er spild af tid nu at indlede forhandlinger med en undervisnings- og forskningsminister, som har et totalt anderledes udgangspunkt for vores forskningsinstitutioner og for de offentlige forskningsressourcer. Når der her i salen i dag er vist, at der er et andet parlamentarisk flertal, burde dette flertal så ikke sætte sig ned og formulere de rammer, sådan at vi var i stand til at præstere en forbedring af forsknings- og udviklingsbudgetterne på finansloven 1991, når der under debatten i dag har manifesteret sig et flertal?

Hr. Rahbæk Møller har jo med sine bemærkninger i dag sat det største oppositionsparti og det største parti i Folketinget uden for døren med sine bemærkninger om, at når vi ikke vil stemme for dagsordenen, er vi ikke med ved forhandlingsbordet; ergo er det alternative flertal ikke med ved forhandlingsbordet.

Burde hr. Rahbæk Møller ikke sige: Nu da vi glædeligvis har fået konstateret, at der er et andet forskningspolitisk flertal i folketingssalen, ønsker SF ikke at opretholde den dagsorden på baggrund af det, som undervisnings- og forskningsministeren – jeg ved ikke, om det var ministeren selv, der ønskede at lade det sive ud til pressen i går, men det kom ud til pressen, nemlig at der skal reduceres med 10 pct. inden 1993. Burde det alternative flertal så ikke sætte sig ned og sige: Nu har vi for en gangs skyld et flertal, der ønsker en anden politik end den nuværende regering?

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg vil gerne spørge hr. Frank Jensen, hvordan de 70 mio. kr., som Socialdemokratiet så generøst var med til at donere til dansk grundforskning for et par år siden, var prioriteret. Hvad var det for en planlægning og udpegning

af specielle ressourcemeråder, der fulgte med de 70 mio. kr.? Der var ingenting, og jeg ved, at universitetsrektorerne rev sig fortvivlet i håret og sagde: Hvad skal vi stille op med disse penge, som vi pludselig får sendt? Det er udmærket med penge, men vi skal have programmer, vi skal have mandskab, og vi skal have planlægning til at gøre det.

Jeg forstår ikke, at Socialdemokratiet ikke kan tage den ganske udmærkede dagsorden, der foreligger, og som er foreslået af fem partier her i Folketinget. Den giver anledning til at påvirke forskningsplanlægningen her i landet. Det er en enestående chance for Socialdemokratiet til at være med. Jeg er skuffet over, at de ikke vil gå ind for dagsordenen.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Der bliver snart mange gentagelser i denne debat, men endnu en gang vil jeg slå fast: Vi sætter ikke Socialdemokratiet uden for forhandlingerne. Det, jeg har gjort, er, at jeg har henvist til en skik, som vi ofte har måttet leve med, nemlig at hvis vi ikke har stemt for et eller andet, opleves det, som om vi er sat uden for forhandlingerne. Vi vil meget gerne bryde denne tradition. Det skal ikke være os, der holder Socialdemokratiet udenfor.

Dernæst må jeg endnu en gang gøre opmærksom på, at det flertal, som hr. Frank Jensen henviser til, åbenbart ikke er et flertal uden om regeringen, efter hvad CD's ordfører har sagt her i dag. Men hvis Socialdemokratiet indkalder til forhandlinger med disse fire partier, hvis der kommer noget af det, kommer vi da. Jeg er nu ikke ked af, at vi har fået indkaldt til nogle forhandlinger, som på nogle andre punkter – hvor det altså ikke handler om budgetter – har lidt mere udsigt til at lykkes. Men hvis Socialdemokratiet, Kristeligt Folkeparti og CD inviterer os, møder vi gerne op; og hvis der kan laves noget, er vi med.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg vil gerne i anledning af hr. Rahbæk Møllers sidste bemærkninger gøre opmærksom på, at Socialdemokratiet lægger vægt på, at vi kan stå bag indholdet af og det parlamentariske flertal for de dagsordener, vi vedtager her i Fol-

[Frank Jensen]

kettinget. Når hr. Rahbæk Møller nu fortsætter med at sige, at Socialdemokratiet selv har meldt sig ud, bekræfter det den opfattelse, vi har fået her på det sidste under debatten, at SF bare ønsker at få vedtaget den foreslåede dagsorden, fordi der skal vedtages en dagsorden.

Men hvis hr. Rahbæk Møller og SF havde lyttet til det socialdemokratiske råd om at forhandle med det alternative flertal, som det nu har vist sig reelt eksisterer på det forskningspolitiske område, kunne vi i fællesskab have fremsat en dagsorden her under Folketingets forhandlinger i dag, men det har SF ikke ønsket. SF's ønske har været at få lov at banke på ovre i Undervisnings- og Forskningsministeriet for at få lov til at komme og sidde ved forhandlingsbordet, ikke at få gennemført den forskningspolitik, som der er et reelt flertal bag her i folketingsalen.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg forstår på det, at hr. Frank Jensen mener, at der foreligger en spejlvendt situation i forhold til dengang, vi sidst havde en EF-debat herinde i Folketinget, for dengang var situationen jo faktisk den, at Socialdemokratiet sammen med regeringspartierne – og Socialdemokratiet mener åbenbart at have en slags monopol på at være det parti, der går sammen med regeringspartierne – foreslog en dagsorden om EF-politikken, og at det under debatten blev klart, at et flertal i denne sal var imod Delors II og Delors III. Det stod der ganske vist ikke noget om i dagsordenen, men det var jo ikke sådan, at Socialdemokratiet, da det viste sig under debatten, at der var et flertal imod Delors II og Delors III, opgav sin dagsorden. Det var klart, at der var et flertal – og det var vi glade for – imod Delors II og Delors III, og vi sagde fra talerstolen, at vi var glade for det, uanset hvilken dagsorden der blev vedtaget.

Derfor synes jeg, det havde været passende, at hr. Frank Jensen var glad for at kunne konstatere, at der er et flertal af Socialdemokratiet, SF og andre partier, som er imod nedskæringer på forskningsområdet. Jeg synes, det var den positive konklusion, som hr. Frank Jensen skulle have draget, lige så vel som vi fra SF's side dengang drog en positiv konklusion, selv om det var en fælles dagsorden fra Socialdemokratiet og regeringspartierne, der blev vedtaget, og

selv om den ikke sagde noget om Delors II og Delors III.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Nu har jeg tre gange i dag forsøgt at forklare hr. Frank Jensen, hvordan tingene faktisk hænger sammen, og hvorfor bl.a. CD stemmer, som vi stemmer. Men egentlig er denne dagsordensdiskussion jo meget symbolsk for Socialdemokratiet, for hvad står der? Vi har jo ikke noget alternativ. Hvad er Socialdemokratiets dagsorden? Ja, det er, at nogle nedskæringer ikke skal gå igennem. Der står ikke noget om, at der skal indgås et langsigtet forlig. Men det gør der altså i den aftale, der er lavet med regeringen og, som jeg nu tre gange har sagt til hr. Frank Jensen, er grunden til, at vi er med, og at vi gerne vil lave et langsigtet forskningsforlig, hvor regeringen er indblandet, fordi det er regeringen, der har ansvaret på en lang række områder, så det er det, der er interessant. Men hr. Frank Jensen har altså ikke selv i sin egen dagsorden fundet det så interessant og så vigtigt, at der skulle laves et forskningsforlig, at det faktisk står i den.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg vil gerne sige til hr. Duetoft, at Socialdemokratiet har fremlagt vores forslag til et langsigtet forskningsforlig til debat i Folketinget i form af et beslutningsforslag nr. B 84. Deraf fremgår det, hvad det er, Socialdemokratiet ønsker der skal ske af kvalitetsløft, af bedre styring af forsknings- og udviklingsressourcerne. Det har været til debat, og da var der også en meget positiv tilkendegivelse bredt fra Folketingets partier.

Det, jeg har gjort i dag, var at anke over, at ministeren ikke på baggrund af den debat har indledt forhandlinger mellem de politiske partier, sådan at vi i dag måske kunne have fremlagt en samlet forskningspolitik, som havde en bred tilslutning i Folketinget.

Jeg vil gerne sige til hr. Gert Petersen, at det jo ikke tilkommer mig, men derimod formanden at få debatten drejet derhen, hvor den burde have været, nemlig om forskningspolitikken. Det, vi har fået konstateret under den lange debat i dag, er heldigvis – og det er meget positivt – at der eksisterer et andet politisk flertal i Fol-

[Frank Jensen]

kettinget, der ønsker en anden forsknings- og udviklingspolitik end den, den nuværende forsknings- og undervisningsminister repræsenterer igennem den nuværende regering. Det er positivt. Det flertal burde så også kunne få vedtaget en dagsorden, der går imod den nedskæringsrunde, som er fremkommet af den strategiplan, regeringen tumler med i øjeblikket og fremsætter forslag om til påske. Det burde det flertal kunne få taget af bordet, og så kunne vi have indledt drøftelser enten sammen eller med ministeren om en fremtidig forsknings- og udviklingspolitik i Danmark, der havde et andet sigte end den nuværende regerings. Det ville være virkelig at markere, at Folketinget også kan præstere et reelt stykke parlamentarisk arbejde.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg vil gerne lige gøre den bemærkning til hr. Frank Jensen, at det naturligvis er dagsordenen, der er afgørende for, hvad vi forhandler om her, men historiske sammenligninger er altid velkomne efter formandens skøn.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Tænk, det var nøjagtig det samme – det husker jeg – som vi sagde til Socialdemokratiet under den EF-debat, hvor jeg i øvrigt må korrigere mig selv: Det var et forslag, der var fremsat alene af Socialdemokratiet, men med regeringspartierne varme støtte og tilslutning, selv om dette forslag intet sagde om Delors II og Delors III; det var først under debatten, at det dukkede op og viste sig, at der var et flertal imod. Det havde jo været rart, om det var blevet vedtaget i en dagsorden, det indrømmer jeg; det kan være, at det havde lagt noget mere bånd på udenrigsministeren. Jeg ved ikke, om det havde hjulpet, men det var da en mulighed. Det blev det altså ikke, men det blev ikke desto mindre konstateret, at der var et sådant flertal. Det anså vi som positivt, og så mener jeg, at hr. Frank Jensen på samme måde bør kvittere for det positive, som kommer frem under denne debat, nemlig at der er et flertal imod nedskæringer på forskningsområdet.

At der så vedtages en dagsorden om nogle specielle forhold vedrørende forskningspolitikken, som ikke har noget med økonomi at gøre ud over dette, at man kræver stabilitet, synes

jeg slet ikke kommer den sag ved, og jeg begriber egentlig ikke, at man ikke kan være med til det fra Socialdemokratiets side, men det må Socialdemokratiet om. Vi har sagt helt klart, at hvis Socialdemokratiets dagsorden kommer til afstemning først, stemmer vi for den, fordi vi synes, den er rigtig. Det er også noget, der er sket mange gange, når vi har haft sikkerhedspolitiske debatter, hvor de to partier har fremsat forskellige dagsordener, men hvor det blev tilkendegivet, at uanset hvilken der kom til afstemning først, stemte vi for den.

Men med den dagsorden, vi selv har foreslået sammen med bl.a. regeringspartierne, har vi anset det for vigtigt at få tilrettelagt nogle bestemte retningslinjer for forskningspolitikken, og desuden konstaterer vi, at der altså er et flertal i salen mod nedskæringer på forskningspolitikken. Bliver det forsøgt fra regeringens side, så lad os tage det op; så kan det flertal manifestere sig og hindre sådanne nedskæringer. Det, vi gør nu, er at få tilrettelagt nogle retningslinjer for forskningspolitikken, som ikke har noget med den samlede økonomiske sum at gøre.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg har forstået SF sådan tidligere, at man lagde vægt på, at de dagsordener, der blev vedtaget her i folketingssalen, også skulle kunne forstås uden for disse vægge, men den lange forklaring, der skulle til fra hr. Gert Petersens side for, at vi her i salen skulle forstå, hvorfor SF fremsætter dette dagsordensforslag, når der er et helt andet flertal, vil aldrig nogen sinde komme på den anden side af Valby Bakke. Der er ingen, der vil kunne forstå, hvorfor Folketinget vedtager en dagsorden, når der ved debatten er konstateret et andet politisk flertal. Når vi i dag har fået undervisnings- og forskningsministerens ord for, at det er rigtigt, at den finanslov, som er vedtaget for nogle måneder siden – ikke med SF's, men med Fremskridtspartiets stemmer – nu danner baggrund for den strategiplan, som regeringen fremlægger til påske, og at det er den, der skal forhandles på baggrund af, så burde SF være så ræsonnabel, når der bliver konstateret et andet flertal, at man sagde: Så bør vi nok trække os ud af denne dagsorden, for så kan det være, at vi kan fremkalde, at det alternative flertal kunne få sat tingene på plads ved debatten i dag, og så var vi

[Frank Jensen]

startet med rent bord under forhandlingerne i morgen mellem de fire partier.

I morgen starter SF ovre i regeringslokalerne med et grundlag, som er en reduktion på 10 pct. Jeg siger bare: Velbekomme til SF!

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Vi er tilbage til ordførerrækken. Hr. Mogens Elvensø.

Mogens Elvensø (FP):

Da Fremskridtspartiet ønsker at støtte erhvervslivet og dets forskningsinteresser med en for erhvervslivet målrettet forskning kraftigere, og da det ikke er med i den socialistiske dagsorden, som er foreslået af hr. Rahbæk Møller m.fl., kan vi ikke støtte den. Dagsordenen udtaler sig nemlig kun om offentlig forskning. Et flerårigt forlig kan hindre, at erhvervslivets interesser bliver tilgodeset, ligesom vi frygter, at en sikring af et økonomisk grundlag kan give sig udslag i et forøget skattetryk.

I øvrigt vil jeg gerne takke undervisnings- og forskningsministeren for de forskellige indlæg. Dem kan vi kun give fuld tilslutning, og derfor forstår jeg ikke, at regeringen kan give tilslutning til den af hr. Rahbæk Møller foreslåede dagsorden.

Fremskridtspartiet kan heller ikke støtte den af hr. Frank Jensen foreslåede dagsorden, så vi anbefaler at stemme imod begge dagsordener.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 28 af Rahbæk Møller (SF), Eva Møller (KF), Mølgaard Jensen (V), Elisabeth Arnold (RV) og Lysholm Christensen (KRF) (se foran) vedtoges med 67 stemmer (KF, SF, V, RV, CD, KRF og Hugo Holm (UP)) mod 12 (FP); 34 (S) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 29 af Frank Jensen (S) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Første behandling af lovforslag nr. L 202:

Forslag til lov om de erhvervsgymnasiale uddannelser til højere handelseksamen og højere teknisk eksamen.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Ole Vig Jensen, fg.).
(Fremsat 14/3 90).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Klaus Hækkerup (S):

Fra Socialdemokratiets side hilser vi det velkommen, at der nu kommer en lovgivning, som moderniserer de erhvervsgymnasiale uddannelser. Vi kan fuldt og helt støtte bestræbelserne på at gøre disse uddannelser lige så synlige og lige så attråværdige som de øvrige gymnasiale ungdomsuddannelser.

Alene antallet af unge, der påbegynder de forskellige uddannelser, synes at angive, at en bedre balance kunne være ønskelig. Med 27.000 elever, der årlig begynder i l. g eller i hf, og 9.000 elever, der begynder en uddannelse til højere handelseksamen, men kun godt 1.000, der påbegynder en uddannelse til højere teknisk eksamen, synes den skæve prioritering i de erhvervsgymnasiale uddannelser at være be-lyst.

En styrkelse og en udbygning af de erhvervsgymnasiale uddannelser vil have mit partis fulde støtte.

Vi finder det også væsentligt at fremhæve, at der skal være tale om egentlige erhvervsgymnasiale uddannelser, der både indeholder et klart erhvervsmæssigt sigte, og som niveaumæssigt er på højde med det almindelige gymnasium.

Vi finder det også naturligt, at uddannelserne henlægges til erhvervsskolerne, både for at understrege den erhvervsmæssige tilknytning og for at sikre en rationel udnyttelse af undervisningsfaciliteter og lærerkræfter.

Vi er – som på alle andre områder – modstandere af den i lovforslagets § 15, stk. 3, fastlagte bestemmelse om elevbetaling for undervisningsmidler. Efter vores opfattelse bør den grundlæggende undervisning under alle omstændigheder være vederlagsfri, og eleverne bør ikke selv henvise til at anskaffe en i øvrigt ikke nærmere afgrænset del af de for uddannelsen nødvendige undervisningsmidler.